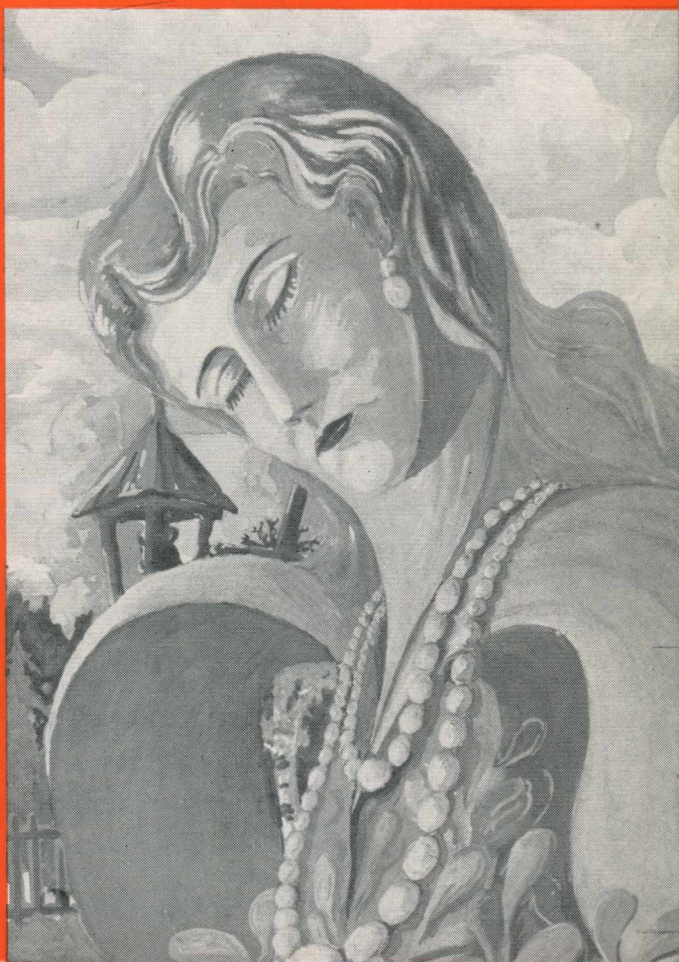

laiškai *Lietuviams*

1957

LIEPOS-RUGP. MĖN.

JULY-AUGUST

VOLUME VIII, NO. 7

TURINYS

DARBAS IR POILSIS	193
KONTEMPLACIJOS BRUOŽAS PASAULIEČIO GYVENIME — Alfonsas Grauslys	194
VAKARŲ KULTŪROS KRIZĖ — P. Maldeikis ..	200
KONVERTITO ENTUZIAZMAS — Dr. J. Prunskis	206
JUOZAS KAMINSKAS	209
PSICHOLOGINIS VAIKO BENDIMAS SVETIMOJE APLINKOJE — Dr. A. šidlauskaitė	210
AR MUDVIEM ŽIEDUOTIS? — Redaktorius	215
MEDELIO AŠARA (Eil.) — L. Aleksiejūnas	217
NEPASAULĖŽIŪRINĖ POLITIKA — A. Gražiūnas	218
PASAULINĖ PARODA 1958 M.	223
IŠ FILMŲ PASAULIO — J. Vaišnys, S. J.	224

Viršelio iliustracija: J. Kaminsko "Rūtelė".

"Laiškai Lietuviams" leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiučio dvi mėnesinį. Metinės prenumeratos kaina trys doleriai. Atskiras numeris 30 centų.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J.

Redaktorius Padėjėjas — Bruno Markaitis, S. J.

Administratorius — Petras Kleintotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas:
5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.
Telefonas: HEmlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Tel. HEmlock 4-1677. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

laiškai *Lietuviams*

1957 LIEPOS-RUGP. MĒN.
(JULY-AUGUST)
VOLUME VIII, NO. 7

DARBAS IR POILSIS

ŽMOGUS yra neriboto Dievo ribotas kūrinys. Dievas, per šešias dienas sutvėręs pasauli, septintąjā ilsējosi. Ne dēl to Jis ilsējosi, kad būtu pavargęs, bet kad norējo duoti žmogui pavyzdī. Žmogus yra darbui sutvertas. Jis turi dirbti visā gyvenimā. Tačiau jam, esant ribotam, nuolatiniš be jokio poilsio darbas būtu neįmanomas. Todēl ne mažesnē pareiga žmogui yra ilsētis negu dirbti. Jei nebus poilsio, nebus nē darbo. Atostogas yra toks laikas, kada žmogus turi progos aiškiau pažinti, kas jis yra ir kam jis skirtas. Jis yra ribotas tvarinys, priklausąs nuo neriboto Dievo. Jis yra skirtas darbui. Jis turi ilsētis, atgauti jėgas, kad jame būtu ir sveikas kūnas ir dvasia stipri. Kaip savaitinė poilsio diena — sekmadienis yra drauge ir minčių pakēlimo prie Dievo diena, taip ir atostogos turi būti ne tuščio tinginiavimo, bet rimto žmogaus vietos ir vertēs supratimo laikas. Kaip praleisi atostogas, taip praeis ir ateinantieji darbo metai. Atostogos turi žmogui kalbėti, kad jis nēra nei neribotas visagalis, nei nuolat besisukanti mašina. Jis yra Visagalio Dievo ribotas kūrinys, reikalaująs poilsio, kad galētu šiame ribotame gyvenime toliau nueiti neribotos laimēs kryptimi.

KONTEMPLACIJOS BRUOŽAS PASAULIEČIO GYVENIME

Čia kalbėsime ne apie kontempliaciją, o tik apie jos bruožą arba atspalvį pasauliečio gyvenime, kuris yra religingas arba bent ko nors kilnesnio besilgįs. Tema atrodo aktuali, nes gyvename begalinio blaškymosi ir išsiblaškymo laikus, kas ypač ryšku Amerikoje. Neseniai pasirodžiusi Anne M. Lindbergh knyga, vardu "Gift from the Sea", aliarmuojančiai šaukiasi kontempliacijos bruožo amerikiečio gyvenime. Mat, be jo kiekvienas žmogus sklėja, skursta ir nužmogėja.

Kontempliacijos bruožo reikia šių laikų žmogui

DĖMESINGAI peržvelgę šių laikų žmonių dvasią ir nuotaikas, pastebime didelį jų nudvasėjimą, pasireiškiantį nesidomėjimu dvasinėmis vertybėmis bei jų nebranginimu. Pasekmė: dvasines vertybes supęs dvasingumo kvapas — romantika baigia pranykti sielose, o gyvenimas darosi vis pilkesnis ir neįdomesnis. Ypatin-gas nudvasėjimo bruožas: šių laikų žmonės nebemąsto. Jei neseniai Pascal tvirtino, jog žmogaus garbė yra tame, kad jis, nors nendre būdamas, yra mąstanti nendrė, tai ką sakyti apie mūsų žmogų, kuris nebemąsto, bet pasyviai priima gyvenimo įspū-džius, leidžiasi jų vadovaujamas ir daro visa, kad tik iš kitų neišsiskirtų ir būtų toks, kokie yra visi. Jo "mąstymas" sukasi tik apie medžia-ginius dalykus. Deja, tai nėra mąsty-mas pilna žodžio prasme.

Mąstymas yra dvasinis veiklu-mas, kuris pasiekia savo pilnumą, sustodamas prie esmingiausiųjų gy-venimo klausimų, prie hamletišku "būti ar nebūti" amžinybės prasme bei jos dvasioje spręstinų uždavinių. Įnešti tokį kontempliacijos bruožą į žmogaus gyvenimą reiškia atkreipti jo dėmesį į dvasines vertybes, pa-

lenkti jį mąstyti giliau ir pilniau. Va-dinasi, kontempliacija saugo mus nuo nudvasėjimo, o žmogaus verty-bę — nuo nužmogėjimo.

Žmogus pasidarė labai paviršuti-niškas ir negilus, nes jis apleido dvasios gyvenimą ir jos ugdymą religi-niais, kultūriniais ir meniniais veiks-niais, nuolat rūpindamasis tik me-džiagininiais patogumais ir malonu-mais. Su ne vienu žmogumi dažniau susidurdamas, neturi dvasinių, kurie liudytų jį dvasią turint. Kitaip sakant, šių laikų žmogaus nudvasėjimas yra dvasios atrofija, jos sunykimas. Net religijoje dažnas pasidarė paviršuti-niu formalistu. O juk religija kaip tik šaukiasi dvasios gelmių, jomis re-miasi ir jas pažadinti nori. Žmogus susitinka su Dievu slaptingose savo dvasios gėlmėse, kurių nepasiekia pasaulio triukšmas ir išsiblaškymas. Todėl nustoti religijos ar jos iš viso neturėti yra ženklas, kad žmogus ne-gyvena dvasios gėlmėmis. Reikia tad kontempliacijos bruožą įnešti į žmo-gaus gyvenimą, kad būtų galima jį dvasiniai pagilinti, pačią religiją ar jos ilgesį pažadinti ir religingo žmo-gaus religinę praktiką nauja dvasia praturtinti. Vadinasi, kontempliacijos bruožo įnešimas į gyvenimą reiškia dvasinį jo praturtinimą.

Nesidomėjimą dvasinėmis vertybėmis ir dvasiniu gyvenimu, kaip minėjome, lydi išsiblaškyimas, nes vadovavimasis išpūdziais reiškia savęs išsiblaškyimą, kliudantį sustoti ir susitelkti prie dvasinių vertybių. O kad žmogus dvasiniai pabustų, pagilėtų ir gyventi pradėtų, reikia susitelkimo ir nusikreipimo nuo daugelio neesminių dalykų. Juk, anot Romano Gardini, tik susitelkęs žmogus yra pabudęs žmogus, nes jis nuo iliuzijų atsigręžia į gelmėse besislepiančią, gyvenimo melo nedrumsčiamą dvasios tikrovę. Įnešti į gyvenimą kontempliacijos bruožą reiškia įnešti į jį susitelkimo nuotaiką — pagrindinę dvasios pabudimo ir jos gyvenimo sąlygą.

Kontempliacijos atspalvio mūsų dvasios gyvenime reikia dar ir dėl to, kad mes turime atsverti tą nudvasėjimą, kuris yra mūsų nuodėmių, ydų ir netobulybių vaisius. Net kalbėdami apie moderuotą rūpestį kasdieniu medžiaginiu išsilaukimu, turime pripažinti, kaip neproporcingai daug jis paglemžia energijos ir laiko, palyginus su dvasios reikalais, ir kaip jis gesina dvasingumą. "Nėra nieko, kas mus labiau nuvertintų", — sako rašytojas Somerset Maugham, — "kaip nuolatinis rūpestis kasdiene duona". Štai kodėl gelbėjimosi instinktas turėtų mus lenkti, bent iš dalies, atsverti visa tai per kontempliacijos dvasios ugdymą.

Kontempliacijos dvasios reikia ir dėl to, kad turėtume jėgų užkirsti kelią tai nihilistinei, visą dvasios gyvenimą stabdančiai beprasmybės dvasiai, kuri iš nureliginto viešojo gyvenimo gali bandyti veržtis ir į mus. Kaip žudančiai gali veikti beprasmybė! "Galėčiau tvirtinti", — sako rašytoja Pearl Buck, — "kad žmogus galėtų mirti kiekvienu momentu, jei

jis visas savo mintis sutelktų prie to, kad jo gyvenimas turi baigtis, kad jis daugiau nebeturi prasmės". Štai kodėl turime, tarp kitko, pasakyti, kad nuosekliame netikėjime (kuris — giliau į jį pažvelgus — yra niekas kitas, kaip beprasmybės teigimas) yra daug pradų, žudančių tiek fizinę tiek dvasinę gyvybę. *Žmogus ilgai negali nenuskursti, nors jis kažin kaip stengtųsi įprasminti savo laikinybę, jei visas jo gyvenimas neišprasminamas.* Tik Dievas, būdamas viso gyvenimo įprasminotoju, įprasmina ir to gyvenimo pasireiškimus ir atskiras jo valandas. Dievas įprasminojas yra žmogaus dvasinės gyvybės ir jos klestėjimo gavalas. Todėl F. Werfel'io žodžiai: "Aš nenoriu gyventi, tik noriu turėti vertę", turėtų būti kiekvieno giliau jaučiančio ir galvojančio žmogaus žodžiai. Vertė kyla iš įprasminimo, o gyvenimas įprasminamas tik amžinybe ir Dievu. Kontempliacijos dvasia mus kaip tik ir priartina prie Dievo. "Priartėti, kiek tik galima, prie Dievo", — atrodė idealu ir mirštančiam Kierkegaard'ui.

Mūsų gyvenimo dvasinės kančios kyla iš pusėtinumų. Nesiekti kontempliacijos ugdymo savyje yra ne kas kita, kaip dvasiai sustoti ir neaugti. Dvasinis neūžauga negali, bent kartkartėmis, nejauti kančios. Kaip kūnui, taip ir dvasiai nesivystyti yra nenormalumas. Nenormalumas — tai kančios stovis. Mūsų psichinių kančių priežastis yra ir ta, kad — remdamiesi vien savimi — mes persitempiame ir palūžtame; užsidarę savajame "aš", pradedame dvasiniai dusti. Tuo tarpu kontempliacija skatina dvasios augimą, duodama daugiau vietos Dievui, savo naštomis su Juo pasidalina ir tokiu būdu išsaugo dvasios sveikatą.

J. Kaminskas

Varpinė

Šių dienų žmogaus stovis, pasireiškęs neįsivaikumu ir nuobodžiavimu, kai nėra išsiblaškimų juos "užpildyti", liudija dvasinio skurdo bausmę, kuris praturtinimo šaukiasi. Be kontempliacijos ugdymo negalėsime dvasios turtų įgyti, nors visą laiką šalia jų gyventume. Neturėdami kontempliacijos bruožo sieloje, nepastebėsime nei antgamtinių vertybių religijoje nei gamtinių, kurios slypi kultūroje ir mene. Ne tik nepastebėsime, bet neįsidėmėsime ir nepasisavinsime.

Priemonės kontempliacijos dvasiai ugdyti pasauliečio gyvenime

— Pirmiausiaji priemonė yra *didesnė tylos atmosfera apie save ir savyje*. Tylą reikia ugdyti. Raissa Maritain savo eilėraštyje "Dakar" pastebi, kad "tyla iškelia klausimų begalybę". Todėl "kiekvienam reikia truputį tyrų", — tvirtina rašytojas E. Kaestner, kuris — būdamas karo be-

laisviu — keletą metų gyveno Afrikos tyruose, ir tyrai į jį prakalbėjo. Tyrų nuotaikos mums gali duoti tik didesnės tylos atmosfera.

Ypač šiame krašte labai maža tylos ir tylėjimo dvasios. Būtų gera, jei bent katalikiškose mokyklose būtų pabrėžiama tiesa, kad Dievas kalba į giliausią žmogaus vidų, ir Jį gali užgirsti tik tie, kurie į savo gyvenimą įneša daugiau tylos ir tylėjimo. Todėl tyloje yra kažkas šventa. Tai mums Dievo duodama savos rūšies sakramentalija, kurią nepritiktų išniekinti nederančiu ir nuolatinu triukšmu. Pati tyla žmogų religina. Štai kodėl mokytojas, jau pirmose pamokose, turėtų mokinį mokyti kuo tyliausiai duris daryti, savo balsą apvaldyti ir, apskritai, kuo tyliau, kukliau ir nepastebimiau visame reikštis. Turėtų būti dažnai primenama, kad *kuo kultūringesnis žmogus, tuo tyliau jis pasireiškia*, ir kad visokeriopas triukšmas, kuriuo žmogus reiškiasi (jei to triukšmo galima išvengti), yra laukiniškumo išraiška. Štai kodėl šeima, kuriai rūpi religinės dvasios ir kontempliacijos bruožo ugdymas, reikalaus ir lauks iš savo narių tylos ir saikingos išraiškos, ypač jei kuris narys blogiau jaučiasi ar jau yra atsigulęs. Vaikams primintinas ir artimo meilės motyvas, nes šiais nervų išsisėmimo laikais kiekvienas triukšmas vargina, alina ir tokiu būdu žudo artimą. Prisimindami Korano posakį, kad "kelias į išmintį eina per tyrus", galėtume papildomai pasakyti, kad *kelias į Dievą eina per tylos tyrus*.

Tylos ir nutilimo valandų reikia ir mums patiems. Vidujinę ramybę ir susitelkimą mumyse drumsčia netinkama muzika, netinkamos televizijos programos, nuolatinis beprasmiškas plepėjimas. Čia ypatingai norime pa-

brėžti daugumos televizijos programų nemeniškumą, vulgarumą, primityvumą ir norime atkreipti dėmesį į tą didelį dvasios išsiblaškimą, kurį tokios programos palieka. Kadangi religija savo esme yra susitelkimas prie amžinųjų tiesų, tai drįstame tvirtinti, kad televizija, žiūrima neatsargiai, be kontrolės ir per dažnai, gali pasidaryti nureliginančiu veiksniu ne vieno žmogaus gyvenime.

Nenuostabu, kad vienas poetiškos dvasios rašytojas entuziastingai rašė: "Tyla yra melsva šviesos rugiagėlė amžinybės pirštuose. Ji yra smilkalas, nužengęs iš skaidriųjų aukštybių. Tyla yra viršūnių kvapas, į kurias nuodėmė ir piktas nėra pakilę. Tyla yra šviesi koplyčia, kur siela atsiklaupia, kur viskas auga, kykla, valosi ir paliečia Dievą".

Klasiškoji ir gera religinė muzika, toji garsų malda, yra antroji natūrali priemonė ugdyti kontempliacijos dvasiai. Suderinti garsai, susitelkusioje tyloje prakalbėdami, reikalauja vidinio susiderinimo su didžiojo Garsų Kūrėjo valia. Minėtoji R. Maritain nurodo kitame savo eilėraštyje, kad muzika gali padėti Dievą sieloje išgirsti, nes "Tu kalbi slaptiniais tos širdies plakimais, kurių tik vieni muzikos angelai gali išgirsti". Tikrai, kiek gero yra padariusi gera muzika jautriose sielose! Kiek dvasinės ramybės ilgesio gali nusileisti į sielą, besiklausančią gregorijoniško religinio giedojimo, kad ir plokštelėse. Su cistersų, benediktinų ir kitų kontempliatyvių vienuolių balsais ateina mums kvietimas susitelkti, apsivalyti, o su tuo kvietimu gimsta dvasinio grynumo ilgesys. Kokia religinga nepalyginamoji Bach'o muzika. Su koku entuziazmu H. Hesse kalba apie jo didįjį kūrinį — Šv. Mato Pasiją. Jo visa kūryba turi savotiškai religinį

charakterį ir yra pilna nuolankaus kūdikiško džiaugsmo ir kryžstavimo Viešpaties akivaizdoje. Kiek rimties įsilieja į sielą su Mozart'o "Requiem" garsais. Kiek išgąstingos atsakomybės jausmo pažadina Verdi "Requiem", o ypač didingasis "Dies Irae". Ne veltui kai kurie kritikai Verdi "Requiem" laiko geriausiu jo kūrinium. O Palestrinos religinė muzika, kuri kaip gotikos bokštai ir bokšteliai kviečia į antgamtę ir jau čia žemėje dvelkia angelų chorais. Kokie didingi Dievo pagarbinimai yra Berlioz'o ar Bruckner'io "Te Deum", kurie savo garsų sukuriams pagauna sielą, kaip rudens vėjas sausą lapą, ir paklupdo ją Dievo akivaizdoje. Tą patį galime pasakyti apie kitus religinės muzikos kūrinius, ypač religines oratorijas. Kiekvienam visa tai yra prieinama patefono plokštelių pavidale. Dvasia ir širdis praturtės, o kontempliacijos nuotaika dažniau aplankys sielą ir paliks joje vis gilesnių žymių. Viena vokiečių rašytoja, kalbėdama apie bažnytinę muziką ir bažnytinį giedojimą, pastebėjo: "Aš ne tik girdėjau akordą, bet ir mačiau jį, tartum aukso gėlę, pamazū atsidarant ir virstant taure, iš kurios liejosi malonė ant vargšų žmonių. Prieš mano akis atsivėrė kitas nematomas, švarus, saldus, tikras ir palaimintas pasaulis. Dievybė pasilenkė prie visų mūsų šilčiau ir meilčiau". Štai kodėl kiekvienoje šeimoje — dvasinei kultūrai ugdyti ir kontempliacijos nuotaikai žadinti — turėtų būti ne tik geras patefonas, bet ir klasiškos bei religinės muzikos gerų plokštelių rinkinys.

Kasdienė malda ugdo kontempliatyvųjį sielos bruožą, jei ji yra pagilinta ir pagilinta, jei ji palenkia žmogų pamaldžiai susitelkti ir tokiu būdu niekad Dievo neišleisti iš akių.

J. Kaminskas

Sodyba prie kelio

Bet kontempliatyviajam bruožui sieloje vystytis kliudo siauras maldos supratimas, kai į maldą žiūrima vien tik kaip į malonės prašymą. Neneigdami didelės prašomosios maldos svarbos ir reikalingumo, turime pasakyti, kad tik ją vieną vartodami ir tik sau, kad ir dvasinių gėrybių prašydami, neišeiname iš savojo "aš" ribų ir Dievą pradedame laikyti tik priemone savojo "aš" reikalams ap rūpinti.

Kontempliacijos dvasią labiausiai sieloje ugdome, kai Dievą maldoje garbiname. Juk garbinimas yra pats didysis gyvenimo ir maldos įprasminimas. Garbinimo aktu Dievas pasidaro mūsų gyvenimo ašis... Garbinimo maldoje, sujungtoje su Dievo meile, geriausiai į Dievą įsižiūrime ir Jį kontempliuojame.

Kontempliacijos bruožui ugdyti kliudo ir ta nuotaika, kai maldoje ieškoma džiaugsmo ir paguodos, kai meldžiamasi vien dėl tų maldoje patiriamų jausmų. Tokia nuotaika ugdo egoizmą. Taip meldamiesi ir vien

savęs ieškodami, mes pradedame vis labiau tolti nuo Dievo. Tokioje maldoje Dievas yra tik priemonė, o ne gyvenimo Viskas. (Čia jokių būdu nepasisakoma prieš įvairias dvasines paguodas, kurių — ir neieškant maldoje — Dievas duoda sielai, ypač dvasinio gyvenimo ar atsivertimo pradžioje, kai siela yra tik kūdikis, reikalingas lengvo ir saldaus maisto). Tokios maldos dėka tarnaujame sau, o ne Dievui. Norint, kad malda ugdytų kontempliacijos dvasią, reikia pilniau suprasti maldos sąvoką ir negalvoti, kad ji yra vien tik kalbėjimas į Dievą. Maldos metu ir Dievas kalba į mus, veikia mus ir kreipia geros valios sielą savo Dieviškosios Valios kryptimi.

Tur būt, nėra geresnės priemonės ugdyti kontempliacijos bruožą už oficialias Bažnyčios maldas, pvz., mišiolėlio vartojimą Šv. Mišių metu. Mišių maldos, neturėdamos tuščio sentimentalumo ir būdamos atremtos į pagrindines tikėjimo tiesas, savo skaidriu minties aiškumu kreipia mūsų dvasios akis į Vieną Realybę ir į ją sukaupia visas dvasios galias. "Šv. Mišios", — sako Šv. Vincentas Ferrer, — "yra pats aukščiausiasis kontempliacijos kūrinyš". Jis aiškiausiai atsispindi Mišiolio maldose.

Kalbant apie privačias maldas, reikia nepamiršti kryžiaus kelių ir rožančiaus, kurie savo esme yra kontempliatyvūs. Jie pasidaro nuobodūs ir beprasmiai tik tada, kai į juos neįnešame mąstymo ir kontempliacijos dvasios, kai neįsižiūrime į kryžiaus kelių bei rožančiaus paslapčių įvykius ir kai nekreipiame dėmesio į sekantį išvadą. Tokios maldos nuotaikos reikia visos dienos darbuose ir tai ta prasme, kad mūsų dvasia nepaskęstų išoriniame darbe, nes, kaip sako R. Plus, "Dievas turi teisę

nebūti visiškai pamirštas kiekvienam mūsų darbe”.

Maldos ir kontempliacijos dvasią maitina ir gaivina *religinė knyga*, bet ji turi būti skaitoma kasdien ir parinktai. Kaip pasaulinėje, taip ir religinėje literatūroje ne kiekviena knyga yra vienodai vertinga ir naudinga. Juk šiandien galima dažnai pasakyti, kad “žodis yra tik triukšmas”, ir “knygos — tik popierius” (P. Claudel). Štai kodėl pasaulietis, besilgįs gilesnio dvasingumo, norėdamas įsigyti dvasios ugdymui naudingą bibliotekėlę, turėtų pasitarti su dvasinio gyvenimo ir atitinkamos literatūros žinovais, kas jam — atsižvelgiant į išsilavinimą ir dvasinio gyvenimo stovį — įsigytina. Vienas dalykas aiškus, kad Šv. Raštas (bent Naujasis Testamentas) ir Kristaus Sekimo knyga turi būti visą gyvenimą nuolat skaitoma, nes tai yra knygos, kurios išugdė šventuosius.

Čia reikia atkreipti dėmesį į vieną svarbią tiesą, būtent, kad ta pati knyga ne kiekvienu momentu vienodai prakalba į skaitytoją. Juk skaitomas žodis yra sėkla, o sėklos vaisinumas priklauso ir nuo dirvos, į kurią ji krinta. Todėl tas pats skaitytojas tos pačios knygos mintis skirtingai išgyvens, būdamas sunkios nuodėmės stovyje ir būdamas Dievo malonėje. Todėl tik tas skaitytojas, kuris yra pilnas dvasinių pastangų pakilti, tinkamai supras religinę knygą, ras jos mintis sau giminingas ir priims jas su simpatija ir įgyvendinimo noru. Štai kodėl visas mūsų gyvenimas turi virsti budėjimu ir kova už savęs sukilninimą ir sudvasinimą, maitinant sielą sakramentų duona. Be sakramentų malonės, kaip rodo patyrimas, visi norai save sukilninti ir pastoviai, nežiūrint pagundų, kilniai gyventi, neišaina iš svajonių

ribų. Mat, žmogus gali išeiti iš egoizmo ir jį lydinčios dvasinės mizerijos, tik turėdamas atramos tašką šalia savęs.

* * *

H. Keyserling, daug keliavęs po Rytus, savo knygoje “Das Reisetagebuch eines Philosophen”, pastebi gėrėdamasis, kad Rytuose yra daug kontempliatyvios dvasios, ir kad tuo atžvilgiu jie viršija Vakarus. Jis nurodo, kad pažanga ir dvasingumo didėjimas nėra tas pats dalykas. Anot jo, nors vakariečiai yra pažangiausi, tačiau nedvasingiausi. Rašytojas gėrisi Indija, kurios tikroji kultūra glūdi dvasios pagilime. Todėl indė motina pirmiausia moko savo vaikus religinio mąstymo — pasinėrimo Aukščiausioje Esybėje. Jį jaudina reginys prie šventojo Gango upės, kur žmonių daugybė, net vaikų, susitelkusių, nieku išoriniu nesidominčių, skęsta mąstymo maldoje.

Galimas dalykas, kad Rytai dvasingesni už Vakarus, bet ir Vakaruose mes randame kilnių pasauliečių, kurie dega kontempliacijos ilgesiu, pvz., R. M. Rilke. “Aš esu”, — jis rašo, — “kaip tas, kuris stovi prieš kažką didelį”. Štai žodžiai, kurie rodo gyvą Dievo pajautimą. Žinodamas, kad vienuolyne jam ne vieta, jis nori susikurti vienuolyną savo viduje. Jis nori vienatvės ir susitelkimo. Jis ilgisi kontempliacijos ir sušunka: “Žmogus, kuris turi tylų namą kalnuose, skamba tartum varpas tyrame ore”.

Gilų kontempliacijos bruožą randame mūsų O. Milašiaus sieloje. “Vienintelis svarbus dalykas šiame pasaulyje”, — jis rašo, — “yra malda. Ji duoda mums pažinimo ir meilės... Ji atneša mums tikėjimą... netikėjimas negali pasiteisinti, jei jis at-

sisako maldos patyrimo". Maldos branginimas ir jos vaidmens suvokimas paprastai liudija kontempliatyvią ir mistiškai nusiteikusią sielą. Milašiaus atvejuje mes matome ir kitus įrodymus: Šv. Rašto nuolatinį skaitymą ir ypatingą meilę Marijai. Jis negalėdavo be meilės ir susijaudinimo pažvelgti į jos paveikslą ir niekada nesiskirdavo su rožančiumi. Jis dažnai susimąstęs pravirkdavo, giliai nuliūsdavo pikto akivaizdoje ir tolindavosi nuo minios ir triukšmo.

Jo draugas A. Godoy mirusiam poetui skirtame eilėraštyje rašo: "Tavo didžiosios akys nustojo man atspindėti dieviškąsias aušras". Kitais žodžiais: tavo kontempliatyvi siela, man švietusi per tavo akis, jau nevadovauja mano gyvenimui.

Po šių straipsnių eilės, kyla klausimas, į kurį kiekvienas pats turės atsakyti, ar J. Maritain neturėjo pagrindo tvirtinti: "Krikščionio pašaukimas yra pašaukimas į kontempliaciją".

VAKARŲ KULTŪROS KRIZĖ

P. MALDEIKIS

III.

Teoriškai niekas neteigia, kad didžiosios vertybės, kaip tiesa, gėris, grožis, šventumas, gali kita kitai prieštarauti. Visi sutinkame, kad visos didžiosios vertybės sudaro vieningą visumą ir kad, vieną jų pažeidžiant, nukenčia ir kitos. Tačiau mūsų kultūroje praktiškas jų įgyvendinimas yra pasukęs ta kryptimi, kad viena vertybė neretai paneigia kitą (menas morale, mokslas religiją ir t. t.). Tai rodo, kad mūsų kultūros pažangoje esama tam tikro vienašališkumo.

To vienašališkumo šaknys yra tame, kad vyraujanti kryptis moksle, filosofijoje, mene ir miesto aplinkos gyvenime yra nutolusi nuo dvasinių vertybių ir nebeprapažįsta jų objektyvumo bei visuotinio, laikydama jas subjektyviomis, reliatyviomis ir kintančiomis su laiku, vieta ir asmenimis. Nepripažįstant didžiųjų vertybių pastovumo, tuo pačiu ir kultūros turinys nebetenka pastovių elemen-

tų. Paneigiant jų objektyvumą bei visuotinumą, atkrenta žmogui reikalingas jų siekti ir savo elgesį derinti su jomis. Tada ir žmogaus kultūrinius siekimus ima dominuoti nebe tai, kas objektyvu ir pastovu, o tai, kas praktiška naudinga ir malonu. Tos tendencijos veikiamas, Vakarų žmogus yra pakelėję į utilitarizmą ir hedonizmą. Jis ir pačios kultūros vertę dažnai matuoja tik utilitaristiniais ir hedonistiniais požiūriais.

Nėra pusiausvyros ir tarp šių dienų kultūros ir civilizacijos. Normaliai, vykstant vispusiškai pažangai, lygiai progresuoja ir kultūra ir civilizacija. Iš esmės šios abi pažangos sritys nėra viena kitai priešingos ar nesuderinamos, nes jos yra tik vieno ir to paties dalyko dvi pusės. Normaliai jos eina drauge ir kita kitą paremia: kultūrinė pažanga padeda kilti žmonių materialinei gerovei, o bendra žmonių gerovė sudaro sąlygas kilti kultūrai. Tačiau kartais susidaro sąlygos dideliems išradimams ir

techniškiems pritaikymams, kurie įgalina civilizaciją progresuoti daug greičiau, negu kad progresuoja dvasinė kultūra, kuri atsilieka nuo materialinės pažangos. Taip yra atsitikę su radijo, televizijos ir geltonosios spaudos išigalėjimu. Pvz., televizijos techninis panaudojimas yra toli pralenkęs jos programos kultūrinį lygį.

Šiuo metu niekas neabejoja, kad Vakarų civilizacija pirmąją prieš dvasinę kultūrą. Prigijusi empiristinė pažiūra, kad tik tai yra tikra, kas prieinama jauslams, nustelbė pagarbą dvasinėms vertybėms, kurios jauslams yra neprieinamos. Lyginant su tikslųjų mokslų ir technikos pažanga, vertybių sfera ir dvasinės kultūros reikalai yra susiaurėję. Todėl imtusi tas labai nedėkingo uždavinio, kas norėtų įrodinėti, kad dabar bendroje Vakarų pažangoje yra pusiausvyra tarp dvasinės kultūros ir civilizacijos. Vakarų visuomenės kasdiniame gyvenime susidomėjimas civilizacijos gėrybėmis yra daug didesnis negu jos kultūriniai siekimai. Vakarų pažangą dominuoja urbanizacijos, industrializacijos ir mechanizacijos didėjimas. Medžiaginės gėrybės ir ypač visas gyvenimo sritis užkariaujanti technika labiau reklamuoja jasi, labiau krenta į akį, labiau patraukia ir šių dienų triukšme daugiau laimi negu kur užsidarę ir susikaupę dvasinių vertybių kūrėjai. Dideli miestai yra civilizacijos židiniai, tačiau jų gyventojų daugumoje vyraujanti nuotaika nėra palanki tikrajai kultūrai. Dvasinėms vertybėms pažinti reikia daugiau susikaupti, reikia turėti noro jas pažinti, reikia ties jomis sustoti, jas suprasti, pajusti, dažnai reikia jų ir ieškoti. Miesto gėrybės triukšme dominuoja tai, kas paviršutiniška, lengva ir malonu. Dėl daugybės čia gaunamų išpūdžių pats

žmogus darosi čia paviršutiniškesnis ir tų išpūdžių ieško labiau negu bet kurių dvasinių vertybių. Eidami į maudyklės, šokių sales, čiuožyklas, sporto aikštes, kinus, kavines ir kitas pramogų vietas, šimtai tūkstančių žmonių kasdien praeina pro turtingas meno galerijas, bibliotekas, koncertų ir parodų sales ir gražiausias bažnyčias ir tik nedaugelis jų ten teužsuka. Taigi, susidomėjimas kultūra ir civilizacija yra labai nelygus. Urbanizacijai kylant, ta nelygybė vis didėja.

Tą vienašališkumą matome ne tik tarp kultūros ir civilizacijos, bet ir visose kultūrinės pažangos srityse. Jam suprasti peržvelgsime, kaip jis yra išivyravęs: 1) moksle, 2) filosofijoje, 3) dailiojoje kūryboje, 4) laisvės supratime, 5) moraliniame ir socialiniame gyvenime ir 6) auklėjime.

1. *Vienašališkumas ir dezintegracija moksluose.* Palyginę šių laikų įvairių mokslų pažangą, rasime, kad įvairiuose moksluose ji yra labai nelygi. Taigi, žinojimo pažanga nėra vispusiška. Palyginę mokslinio pažinimo būdus bei kelius, taip pat rasime, kad jie nėra vispusiški. Jei pažinimą laikome vispusišku, kai jis apima metafizinį, racionalinį ir juslinį pažinimą, tai šių laikų pažinimo pastangos nėra jau vispusiškos. Šių dienų mokslo pažanga ne tik neprisipažįsta esanti reikalinga papildyti metafiziniu pažinimu, bet ji kratosi ir racionalinio metodo, siekdama išspręsti visus, net ir buitines klausimus vien tik empiriškai jusliniais metodais. Kur tie metodai netinka ar pasirodo neefektingi, tos sritys ignoruojamos ar net iš viso paneigiamos. Vengiam kalbėti ir apie intuityvų pažinimo būdą, nors daug didžiųjų išradimų yra padaryti ne vien racionaliais apskaičiavimais, bet ir gilia iš-

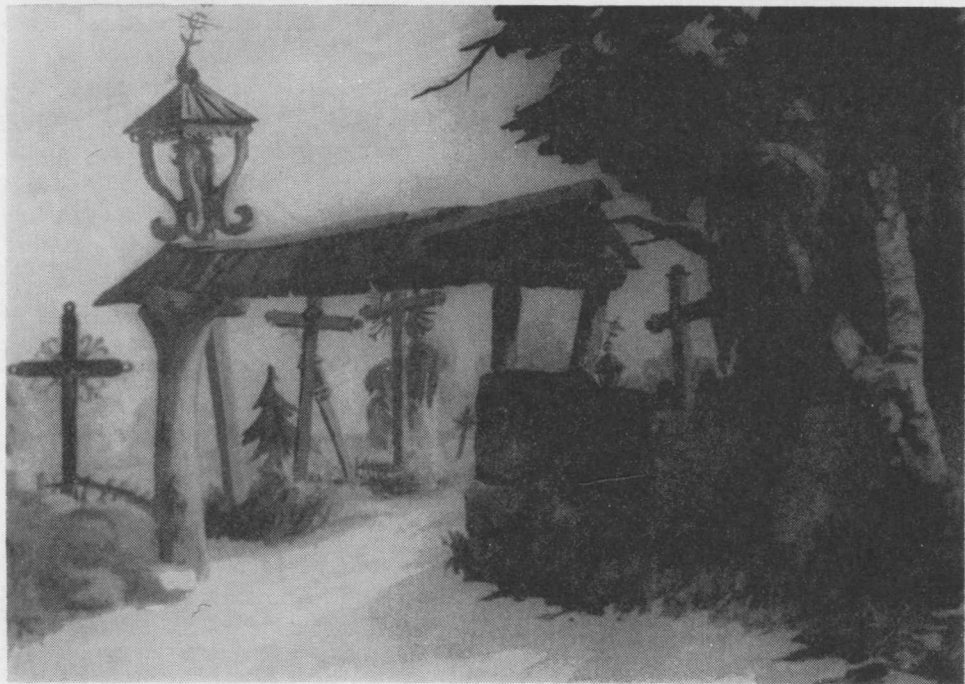
radėjų intucija, vedusia juos jų išradimų kryptimi. Šių dienų mokslų pažanga orientuojasi vienašališkai juslinio pažinimo kryptimi. Juslinės tiesos ir juslinių vertybių sistema išskiria arba paneigia antjuslinę realybę ir jos vertybes. Vengdama bet kurių antjuslinės realybės atžvilgių, juslinė sistema apsiriboja tik juslinio pasaulio studijavimu ir tik su jo fizinėmis, cheminėmis ir biologinėmis sąvybėmis ir santykiais. Taip visos pažinimo aspiracijos koncentruojasi į jusliškai pagrįstus principus, į juslinius dalykus — į medžiagas, išradimus ir mechaninį funkcionavimą. Šiose srityse mokslas gali tikrai didžiulius savo naujais ir neišsibai-giančiais laimėjimais. Tie mokslų laimėjimai yra sukėlę tokį susižavėjimą, kad jie nustelbia visa, kas yra šalia jų. Jų įtakoje yra kilę pastangų ir pretenzijų juslinio pažinimo principais išspręsti visus žmogaus, gamtos ir gyvenimo klausimus bei paslaptis, net ir religijos esmę. Taip tikėjimas tiksliausiais mokslais kartais pakyla iki religijos lygio ir nebepalieka jai vietos. Suprantama, kad ši kryptis yra arba materialistiška arba, kur ji nėra dar visiškai tokia, tai jos principai veda į materializmą. Turint galvoje, kad Vakarų kultūrą atstovaujančių kraštų laicistinėse mokslo institucijose vyrauja kalbama juslinė pažinimo kryptis, reikia sutikti, kad tai suteikia materialistišką antspalvį ir pačiai Vakarų kultūrai.

Tokios empirinės ir materialistinės tendencijos sudaro labai nepalankią atmosferą dvasinių mokslų pažangai, nes tikslieji bei pritaikomieji mokslai juos nustelbia. Nuolat daugėja tikslųjų mokslų įstaigos, jos plečiasi, auga jų lankytojų skaičiai, mažai gi tedaugėja humanistinių mokslų studentų skaičius. Kartais net

baiminamasi, kad toliau, stiprėjant dabar esamai tendencijai, humanistiniams mokslams gresia sumenkėjimas. Taip mūsų karta, išdidi mokslo laimėjimais bei pasisekimais, nebeteiki vienu ir pačiu esmingiausiu dalyku, būtent, dvasine žmonijos pažanga.

Kultūra, kiek ji priklauso nuo mokslų pažangos, darosi vienašališka. Vienašališka ji yra dėl to, kad joje per plačiai yra įsigalėjęs materialistinis buities, pasaulio ir žmogaus supratimas ir plačiai jis skleidžiamas kaip naujausias giliausių pažinimo pastangų rezultatas. Vienašališka ji darosi ir dėl to, kad jaunieji mokslo atstovai darosi vis labiau siauri specialistai, kurių išsilavinimas pagrįstas daugiausia tikslųjų mokslų žinojimu. Nesusipažinę su pažinimo plėtote praeityje, nežinodami mūsų kultūros evoliucijos, jie dažnai ją supranta per siaurai; remdamiesi vien savo siaura specialybe ir siauru tikslųjų mokslų sektorium, jie didina šių laikų kultūros dezintegraciją.

2. *Filosofija pakeliui į dezintegraciją.* Modernioji filosofija, ypač amerikietiškoji, yra didelėje tikslųjų mokslų įtakoje. Visi svarbieji klausimai joje dažniausiai sprendžiami, pasiremiant tikslųjų mokslų duomenimis ir tik empiriniais metodais. Pozitivismas, pragmatizmas, realizmas, neo-realizmas, ir behaviorizmas yra materialistinės filosofijos. Ir egzistencializmas materialistams yra priimtinas. Moderniojoje filosofijoje daug daugiau atstovaujama pažiūra, kuri Dievo, sielos ir nemirtingumo klausimus sprendžia materialistiškai. Didžiosioms vertybėms vis dažniau atimamas savarankiškumas ir visuotinumai, ir jos daromos subjektyviai pareinančiomis nuo žmogaus. Filoso-

Kaimo kapeliai

J. Kaminskas

finių problemų sąrašuose visoje eilėje naujųjų srovių pirmumas duodamas juslinio pobūdžio klausimams. Vietoje anksčiau buvusių pagrindinių filosofijos problemų — buities ir tiesos — naujoje filosofijoje svarbiausiomis problemomis tampa žmogus, laisvė ir žmogiškasis patyrimas. Ji darosi vis labiau antropocentiška. Antjusliniais klausimais mažiau besidomima. Pvz., amerikiečių filosofijoje apie metafiziką dažniausiai jau nebekalbama. Etika netenka anksčiau turėto moralės mokslo pagrindo, nes filosofijoje nyksta pastovi riba tarp gėrio ir blogio, tarp to, kas dora ir nedora, vertinga ir nevertinga. Į ją žiūrima jau tik kaip į papročių normų mokslą.

Moksliui ir filosofijai pasukus juslinio pažinimo kryptimi, ima reikštis žinojimo krizė. Žinojime atsiranda

spraga, kurios nei mokslas nei filosofija negali užpildyti niekuo kitu, kaip tik nežinomuju materializmu. Juslinis pažinimas ribojasi tik jusliniais dalykais ir palieka nedaug išspręstų klausimų. Empirizmo juslinis pagrindas yra per siauras, nes juo neįmanoma atsakyti į tuos klausimus, kurie yra už juslinės patirties. Empiriškai juslinis pažinimas negali išspręsti Dievo, žmogaus tikslo, tiesos, gėrio, grožio, buities, laisvės ir daugelio kitų klausimų. Jei tie klausimai sprendžiami empiriškoje plotmėje, tai toks sprendimas yra per siauras, nes empiriško patyrimo duomenys yra per siauri vertinti antempiriškai tikrovei.

Filosofija kartais pavadinama mokslų mokslu, nes ji, sprendama visus tolimiausius klausimus, sujungia visus mokslus į vieną žinojimo siste-

mą. Naujaisiais laikais ji to vaidmens, atrodo, jau nebeatlieka, nes ji rodo tendenciją daugiau apsiriboti tikslųjų mokslų duomenų ir socialinių įvykių komentavimu. Apsiribodama tik dalimi gyvenimo iškeliamų klausimų ir ignoruodama kitą svarbiųjų klausimų dalį, ji negali duoti visuotinio atsakymo, kurio žmogiškasis pažinimas nesiliaudamas ieško. Duodama tik dalinį ar šališką atsakymą, ji prisideda prie tos dezintegracijos, kuria negaluoja mūsų kultūra. Tačiau ji negali didžiulis tuo, kad jos modernieji atstovai savo kūrybiniu stiprumu yra pralenkę ankstesnius ar bent prilygsta jiems. Jiems toli gražu iki to. Žymių jų originalumo dalį sudaro tai, kad jie panaigia tas sistemas, kurias yra sukūrę praeities minties genijus, ir kad tobulumo ieškojimą dvasios srityje daug kur pakeitė mechanistinio tikslumo ieškojimas medžiagos srityje.

3. *Dailioji kūryba.* Visa dailioji kūryba krikščioniškosios kultūros pradžioje turėjo idėjinį pagrindą. Vėliau ji pasuko jusline kryptimi, ir šiais laikais ji yra toje stadijoje, kad per ją reiškiasi tik juslinis žmogus. Pradžioje jos centrinis motyvas buvo Dievo idėja, o jos tikslas — Dievo ir žmogaus santykių pavaizdavimas. Vėliau jos siužetuose susirado sau vietos svarbūs bei kilnūs žmonės — šventieji, karaliai, didikai, karžygiai. Dar vėliau pradėta vaizduoti ir paprasti žmonės ir jų problemos. Naujaisių gi laikų menas yra labiausiai pamėgęs ieškoti sau temų sociališkai bei morališkai iškrypusių ir patalogiškų asmenų gyvenime.

Sakoma, kad menas anksčiau buvęs priklausomas ir tarnavęs Bažnyčiai bei didikams. Dabar gi jis yra visiškai nepriklausomas, laisvai eina kūrybinio ieškojimo bei originalumo

keliu ir renkasi sau siužetus tokius, kurie yra įdomiausi vaizduoti ir kurie tinka išreikšti stipriems pergyvenimams. Tačiau, ir su tuo sutinkant, būtų sunku įrodyti kad modernioji kūryba yra toliau pažengus, kurdama grožį. Modernioji kūryba yra turtinga naujybėmis — naujais žanrais ir srovėmis. Tačiau nedaugeliui jų tepasisekė savo kūrybingumą įrodyti, sulaukiant ilgesnio amžiaus. Dauguma jų greit baigia savo trumpus amžius, palikdamos įspūdį, kad gyvename išsisėmimo laikus ir vis labiau sukame į dekadenciją. Atsisakiusi harmonijos, pusiausvyros, vieningumo ir saikingumo, modernioji kūryba dar nėra suradusi principų, kurie būtų pakėlę jos kūrybinį produktumą ir nesudarę manieros bei paviršutiniškumo įspūdžio. Ji yra nutolusi nuo problemų ir pasukusi į iracionalizmą bei privityvizmą. Net ir literatūra, kurios turinio svorį paprastai sudaro problemos, šiais laikais jau vengia didžiųjų problemų ir originalumo ieško, vaizduodama iš apsiuylimo kilusį hedonizmą ir cinišką realizmą. Apskritai, meniškoji kūryba nebeturi absoliutaus grožio idealo, o grožio siekimą dažnai iškeičia į keistų situacijų vaizdavimą ir įmantrumą. Atsisakydama gi absoliutaus grožio siekimo, ji atitrūksta nuo kitų didžiųjų vertybių, tampa paviršutiniška ir netenka savo svorio. Jos koncentravimasis į patalogiškus asmenis ir nevertingus įvykius ir tendencija kreivai vaizduoti vertingus dalykus (Dievo meilę, motinos meilę, pasiaukojimą ir kt.) mažina jos, kaip kultūrinės vertybės, reikšmę. Ypač jos kultūrinė vertė sumažėja ir dažnai pasidaro neigiama, kai ji tampa antimorališka, antireligiška ir antisociališka. Netekdama ryšio su kitomis didžiosiomis vertybėmis, meniškoji

Lietuviškas vienkiemis

J. Kaminskas

kūryba tampa juslinio smagumo dalyku, priemone smagiai pajvairinti sotaus žmogaus laisvalaikį.

Iš visų kultūros sričių meniškoji kūryba, atrodo, labiausiai nelinkusi derintis į bendrą vertybių sistemos liniją, yra pasiekusi didžiausių dezintegraciją savyje ir labiausiai dezintegruoja visą Vakarų kultūrą.

4. *Laisvė*. Vienas būdingų moderniosios kultūros bruožų yra laisvės kultas. Praktiškai laisvės supratimas yra labai platus ir apima labai vertingus ir nevertingus galimus. Sociologas P. A. Sorokin (*The Crisis of Our Age*, 172-174 p.p.) laisvės formulę išveda iš trupmenos, kurios vardiklį sudaro žmogaus siekimai, o skaitiklį — priemonės bei gėrybės tiems siekimams patenkinti. Jei priemonių yra daugiau, negu siekimų,

žmogus tada yra laisvas juos patenkinti. Jei siekimai yra didesni, negu yra priemonių, žmogus yra nelaisvas. Laisvę pasiekti jis gali arba didindamas priemones arba mažindamas savo siekimus. Pirmuoju atveju jis turi juslinę laisvę. Apribodamas gi savo siekimus, jis išigyja vidinę laisvę.

Vertindami kalbamu požiūriu moderniojo žmogaus laisvės siekimo tendencijas, beveik visada rasime, kad jis labai retai tegalvoja apie savo siekimų apribojimą, o dažniausiai kovoja dėl materialinių sąlygų bei priemonių savo siekimams patenkinti. Taigi, šių dienų kultūros auklėtinis yra stipriai linkęs siekti juslinės laisvės. Jis dažniausiai laisvę supranta, kaip atsipalaidavimą ne tik nuo jį varžančių viršinių aplinkybių, bet ir nuo jį apribojančių

principų. Modernioji kultūra didžiuojasi davusi žmogui laisvę ir kovojanti dėl jos, tačiau moderniosios laisvės kultas supranta tik juslinę laisvę. Apie vidinę laisvę šiais laikais jau nekalbama ir visiškai nebeprisimenama, kad žmogus dar didesnę laisvę pasiekia, kai jis yra laisvas nuo aplinkos įtakų bei sugestijų vei-

kimo ir savo biologinių impulsų vyravimo. Ta gi laisvė, kuri siekia tik juslinių dalykų (turto, meilės, malonumo, patogumo, saugumo) lengvai tampa tuo pradū, kuris ir pačią kultūrą veda į dekadenciją: į vertybių paneigimą ir vidinių žmonių santykių disharmoniją.

(Bus daugiau)

KONVERTITO ENTUZIAZMAS

DR. JUOZAS PRUNSKIS

VIENOJE parapijoje gyveno žmogus, kuris gana reguliariai šventadieniais lankydavo bažnyčią. Tačiau pamažu pradėjo apsileisti, nustojo eiti į bažnyčią ir dalyvauti bet kokiame bažnytiniame veikime. Tos parapijos kunigas kartą jį aplankė. Atrado besėdintį prie besikūrenančio židinio. Niekas nesakydamas, kunigas paėmė reples, jomis ištraukė degančią žariją iš ugnies ir padėjo ant akmens prieš ugniavietę. Tyliai abudu stebėjo, kaip žarija patamsėjo, pajudo ir visiškai užgeso. Vyras suprato kunigo pamoką ir jam tarė:

— Jau nebereikia Jums, kunige, kalbėti. Ateinanti sekmadienį aš būsiu bažnyčioje.

Daugelis žmonių, esančių nuošaliai nuo tikėjimo, nekartą pasijunta panašiai, kaip tos šqlančios ir gęstančios žarijos. Jie nori vėl glaustis prie didžiojo židinio, kad iš naujo sužerėtų. Tai ryškiai matyti konvertitų gyvenime.

Istorikas Marshall Baldwin

Amerikiečių istorikas M. Baldwin buvo aukšto išsimokslinimo vyras. Jis dėstė istoriją Yale, Rutgers, Notre Dame ir Niujorko universitetuose. Parašė visą eilę mokslisų knygų.

Jau nuo pat jaunystės jis turėjo labai geras sąlygas mokslui, nes tėvas buvo Yale universiteto profesorius. Abudu jo tėvai buvo anglikonų tikybos. Motina labai mėgo literatūrą ir poeziją. Ypatingai ji domėjosi Dante. "Dieviškosios Komedijos" skaitymas šeimą supažindino su katalikybe. Jie net po truputį ėmė domėtis katalikų teologija, istorija, didžiuoju katalikybės filosofu Tomu Akviniečiu ir scholastikais.

Jaunasis Baldwin, gilindamasis universitetinėse studijose, per daug religiniais klausimais nesisielėjo. Kilus tikybiniam ginčams, jis visada gindavo anglikanizmą, tačiau kas kart vis ryškiau ėmė pastebėti, kad jo įsitikinimas anglikanizmo tikrumu blėsta. Studijuodamas istoriją, jis pradėjo labiau domėtis reformacijos laikotarpiu. Pats pasakoja, kad jam pradėjo ryškėti, jog inteligentiškas protestantas gali nesunkiai ginti katalikybę, bet jam nelengva suprasti anglikanizmo pasaulėžiūrą.

Kuo labiau brendo jo mokslinės pažiūros, kuo daugiau jis susipažino su istorija, tuo labiau pradėjo išvelgti katalikybės visuotinumą ir geografinį anglikanizmo apribojimą. Jis pra-

dėjo lankyti katalikų bažnyčią, nes jam patiko pamaldos. Pagaliau jis ir savo protu ir širdimi taip priartėjo prie katalikybės, kad kun. Beckley pasiuntė laiškutį, prisipažindamas norįs tapti Katalikų Bažnyčios nariu.

Tačiau tas žygis vis dėlto užkūrė jame psichologinę kovą. Jis jautėsi apleidžias savo tėvus. Savo atsiminimuose rašo, kad beveik norėjęs atplėšti pašto dėžutę ir išsiimti tą laišką. Ieškodamas išsiblaškymo, ėjo žaisti teniso. Tą dieną nevalgė nė vakarienės. Susijaudinęs telefonu pašaukė tėvus. Tėvai jam patarė dar palaukti, iki dalykai patys susitvarkys. Gavo ir kunigo atsakymą, kad šiuo metu išvažiuojas, prašė palaukti iki rudens.

Praslinko keletas mėnesių, ir reikalai susitvarkė. Istoriką kunigas Beckley priėmė į Katalikų Bažnyčią. Mišių metu jis priėmė pirmąją šv. komunią. Abudu tėvai dalyvavo apeigose. Tėvas jį ragino gerai išstudijuoti tikėjimo išpažinimą, nes jam reikės tai atlikti. Motina jautėsi labai laiminga. Kitais metais ir ji tapo katalike, o po trejų metų ir jo tėvas buvo priimtas į Katalikų Bažnyčią.

Džiaugdamasis atradęs tikrąjį tikėjimą, istorikas Baldwin savo atsiminimuose rašo:

— Reikia didelio žmogiško supratimo ir daug maldų, kad Dievas toms rimtoms ir nuoširdžioms siekloms, esančioms taip arti prie Bažnyčios slenksčio, suteiktų malonę tą slenkstį peržengti ir priimti dieviškos tiesos, gyvenimo ir meilės pilnumą.

Rašytojas Gene Fowler

Garsusis laikraštininkas, beletristas bei filmų vaidinimų rašytojas Gene Fowler, jau mokykloje būdamas, laimėjo medalį už rašymą ir buvo mokyklos laikraščio redaktorius. Pamėgęs žurnalistiką, jis dirbo

įvairiuose dienraščiuose. Paskui buvo pakviestas redaguoti "New York Morning Telegraph". Vėliau jis persikėlė į Los Angeles ir rašė vaidinimus didžiosioms filmų bendrovėms.

Jo jaunystės atmosfera nebuvo palanki katalikybei. Pats savo atsiminimuose sako, kad jo močiutė laikė katalikus labiausiai suklaidintais žmonėmis pasaulyje. Patėvis buvo padorus žmogus, bet jo religija buvo tik bokštas, beisbolas ir dviračių lenktynės. Vaikas būdavo vedamas į metodistų bažnyčią, kur jo motina giedoja skambiu sopranu. Apie savo jaunystę taip jis rašo:

— Mano širdyje buvo tuščia vieta, nes motina išsiskyrė su tėvu, ištekėjo antrą kartą ir jauna mirė. Man nereikėjo tapti nė kataliku, kad suprascčiau, jog skrybpos palieka vaiko širdyje tokią gilią žaizdą, kad jos beveik negalima užgydyti.

Tas ilgesys esant atskirtam nuo tikrojo tėvo, netekimas motinos vaikystėje jame išugdė nenumaldomą troškimą rasti kokią nors šventovę, kur galėtų nurimti širdis. Jis pradėjo kalbėtis su katalikų kunigu D. Theobald. Gyvenimo aplinkybės jį nuo to kunigo atskyrė, ir tada tik laikais galėjo susirašinėti katalikybės klausimais. Subrendus kūrybiniame talente, rašant biografijas, jam teko susidurti su gerų ir stiprių katalikų gyvenimu. Katalikybė jį ėmė vis labiau traukti. Kai mirė popiežius Pijus X, Fowler jo atminimui sukūrė eilėraščių, kurių persispausdino ir kiti laikraščiai. Kartą jis paklausė žmonos, ar ji nebūtų priešinga jo atsivertimui. Žmona atsakė:

— O man atrodė, kad ištisus 35 mūsų vedybinio gyvenimo metus tu jau buvai katalikas.

Fowler savo pasiryžimą įvykdė. Kai vėliau jo kas nors paklausdavo,

J. Kaminskas

Tau, Tėvyne!

dėl ko jis tapo kataliku, Fowler atsakydavo klausimu:

— O kuo gi kitu žmogus galėtuomei tapti?

Toliau tą mintį plėsdamas, savo atsiminimuose rašo:

— Juk Bažnyčia beveik du tūkstančių metų buvo nusidėjėlių ir vargšų priebėga. O aš juk buvau ir nusidėjėlis ir vargšas, būdamas neatsargus, nerūpestingas, ieškodamas malonumų. Net ir dabar aš turiu dažnai lankyti bažnyčią, kai tas raguotis užklumpa mane besnaudžiantį. Jis niekada nemiega.

Žinoma, šiame jo posakyje yra daug poetiško perdėjimo. Gyvenime jis nesijautė toks vargšas. Kun. Theobald jis net sakydavo:

— Čia žemėje aš turėjau tiek laimės, jog noriu užsitikrinti malonumų ir kitame gyvenime.

Jis prisipažįsta neturėjęs abejonių, baimių ar svyravimų, priimdamas tikėjimą ir dogmas. Jis tik gailisi, kad per vėlai apsikrikštijo. Viename savo laiške rašo:

— Manau, kad visiškai tikslu, jog aš nors keletą savo amžiaus metų padirbėsiu Bažnyčios labui, kuri, mano nuomone, teikia tiek daug privilegijų vyresnio amžiaus žmogui. Aš leidau savo gyvenimo dienas sukuriuose, bet dabar norėčiau mirti ramybėje.

Tapęs Katalikų Bažnyčios nariu, jis pergyveno skaidrų džiaugsmą, kurį apibūdina šiais žodžiais:

— Suprantamame to dvasinio atradimo entuziazme beveik kiekvienas konvertitas jaučia, kad lyg norėtų sustabdyti ir pėsčiuosius ir automobilistus gatvėje ir papasakoti jiems tą gerąją naujieną. Sukrečiantis džiaugsmas, tapus Kristaus Karaliaus dvaro palydovu, linksmumas, pilnai priimant apreikštas tiesas, žinojimas, kad gyvenimas nėra tik eilė alsavimų, valgymų, darbo ir poilsio valandų bei pasaulietiškių įvykių derinys, tikrumas didžiausiais ateities dalykais, pasiekiamais malda ir dvasiniu pasivedimu — visos šios aplinkybės yra pakankamai galingos įkvėpti nauju entuziazmu bet kieno mintį ir širdį.

Toliau jis su džiaugsmu rašo:

— Žinojimas, kad joks katalikas negali būti našlaitis, nes jis turi Motiną Mariją, o taip pat rožančių, mišias, išpažintį ir Eucharistiją — tas greitai teikiamas malones, laiminimus ir pabėgimus nuo sunkumų — veikia taip, kad naujai išijungusiam į katalikybę s u n k u susilaikyti, džiaugsmingai nešaukus nuo stogų.

JUOZAS KAMINSKAS

Dailininkas Juozas Kaminskas gimė 1898 m. Panevėžyje. Susimąstęs tamsus Nevėžis jį traukė savo paslaptingumu. Žiemą baltai apsigaubęs, sidabru žibėdamas, viliojo rogu-tėmis pasivažinėti ir pačiužomis pa-čiužinėti. Juozas mokslą pradėjo var-go mokykloje, paskui jį tęsė realinėje gimnazijoje, o klasikinę gimnaziją baigė jau nepriklausomybės laikais. Jau pradžios mokykloje pasireiškė jo meniški gabumai. Istorijos pamokų metu lentelėje "grifeliu" nupieš-davo visų Lietuvos kunigaikščių at-vaizdus. Gimnazijoje, vadovaujant skulptoriui Zikarui, dalyvavo meno kuopoje, ruošdamas su kitais savo mokslo draugais meno parodėles.

Namuose klestėjo lietuviška dva-sia ir bujojo tėvynės meilė. Caro priespaudos metu buvo ruošiami Kranto gatvėje slapti susirinkimai, kuriuose jaunuoliai ruošdavosi kovai už laisvę. Didysis karas priverčia trauktis Rusijos gilumon. Grįžęs Lie-tuvon, tęsė mokslą gimnazijoje, kol tėvynė pašaukė į savanorių eiles laisvės iškovoti.

Baigęs gimnaziją, 1924 m. pradė-jo Aukštosios Karališkosios Architek-tūros mokykloje studijas, kurias bai-gė Angers mieste Prancūzijoje. Išsi-kėlus skulptoriui Zikarui į Kauną, Kaminskas buvo paskirtas piešimo mokytoju Panevėžio mergaičių gim-nazijoje. Mokines skatino domėtis liaudies menu, ragino savo apylinkė-se aplankyti senus kapelius, nupieš-ti kryžius ir atnešti gimnazijon. Mo-kė pritaikyti juostoms ir kitiems rank-darbiam lietuviškus raštus.

1943 ir 1944 m. buvo suruošęs Panevėžyje dvi dideles meno paro-

das, sulaukęs daug lankytojų ir di-delio pasisekimo. Jo kūryboje yra labai ryškios liaudies meno nuotru-pos: seni kapeliai, palinkę kryžiai, atvaizduoti švelniomis ir šviesiomis spalvomis. Charakteringi Lietuvos laukų vaizdai su Rūpintojėliais kryž-kelėse ir sodybos su kryžiais bei sto-gų žirgeliais.

Tremtyje ilgesnį laiką apsistojęs Hanau stovykloje, buvo gimnazi-joje piešimo mokytoju. Ten buvo jo antrasis kūrybos etapas. Ruošė paro-das ir aktyviai dalyvavo lietuvių bendruomenės gyvenime, dekoruo-damas minėjimams sales ir puošda-mas stovyklų koplyčias. Gimnazijos patalpose ir privačiuose namuose dažnai būdavo matyti jo pieštas vy-tis. Tėvynę jis labai mylėjo ir tą mei-lę skiepijo jauniems. Himno žo-džiai, "iš praeities tavo sūnūs te stip-rybę semia", lydėjo jį visą gyveni-mą. Jis stengėsi ir jaunajai kartai pa-rodyti tėvynės gamtos grožį, jos liau-dies meno senumą ir vertingumą, ti-kėdamas kada nors grįžti į tą kry-žiais ir Rūpintojėliais nusagstyta ša-lį. Deja, mirties angelas nukirpo gy-venimo siūlą 1957 m. kovo 10 d., kai jis, palikęs tremtį, grįžo pas Amžiną-jį Kūrėją, iš kurio buvo gavęs meni-ninko talentą.

Lietuvoje jis buvo laimėjęs kelias premijas už pašto ženklų, pinigų ir banko čekių projektus. Knygose pa-sitaiko daug įvairių jo iliustracijų. J. Kaminskas buvo peisažistas, roman-tikas ir realistas su ekspresionizmo polinkiais. Peisažai jį dėl to labiau-siai domino, kad tuo būdu turėjęs daug progų išreikšti tėvynės grožį.

Dr. Ag. Šidlauskaitė

PSICHOLOGINIS VAIKO BRENDIMAS SVETIMOJE APLINKOJE

BRENDIMO procesas yra apspręstas dviejų veiksnių: paveldėjimo ir aplinkos. Paveldėjimas užtikrina potencialą tiek fizinių bei fiziologinių, tiek protinių bei psichinių ypatybių bendresne prasme. Šios visos yra aktualizuojamos, kitaip tariant apipavidalinamos, aplinkos veiksnių.

Fizinė aplinka veikia tiesioginiai į organinį pradą žmoguje, netiesioginiai į psichinį. Socialinė ir kultūrinė aplinka veikia tiesioginiai į psichinį elementą žmoguje, netiesioginiai į fizinį. Žmogus, kaip psichofizinė būtybė, galutinėje išvadoje yra tiek fizinio pasaulio apraiškų, tiek dvasinių vertybių įtakoje.

Juo jaunesnis yra individas, juo plastiškesnis jojo organizmas, tuo didesnė yra įtaka fizinės aplinkos į jojo asmenybės apsprendimą. Besivystant intelektui, socialiniam ir dvasiniam asmenybės bruožui, kalba, papročiai, kultūra ir religija vaidina objektyvaus veiksnio rolę logine bei ontologine prasme.

Tremties lietuviams, lygiai kaip ir kitoms mažumoms, iš mielo tautinio lobyno tėra užsilikę tikslai paveldimosios biologinės savybės — be abejo, tikslai pilnutiniai lietuviško kraujo šeimose, — kalba, viena kita nuotrūpa iš tautosakos bei papročių.

Gi gamtinė aplinka, kaip klimatas, lietuviško kaimo idilija, yra vien iš ten atvykusiųjų atminties vaizdai.

Biologiniu atžvilgiu — mūsų laimei ar nelaimi — baltų tautos priklauso tai pačiai rasei kaip ir jas priglaudusieji anglosaksai bei prancūzai. Jei būtume juodos ar geltonos rasės, nutautimo procesas būtų netoks greitas ir tautinė identifikacija būtų daug lengvesnė. Jau 4-6 metų vaikutis pradeda domėtis morfologiniais žmonių skirtumais. Deja, jokių didesnių žymių tarp savo tautiečių ir mus apsupančių kaimynų, kurios paliktų įspūdį vaiko vaizduotėje, nėra.

Fizinė aplinka, kuri apsupa kūdikį ir jauną vaiką, neturi jokio savito lietuviško charakterio. Dar pirmųjų 3-4 metų bėgyje vaikutis mieste lanko krautuves, stebi pro jį siuvinčius automobilius, sukomercializuotas švenčių reklamas, namuose atveria televiziją... Pripranta prie miesto triukšmo ir svetimos kalbos akcento. Motinos bei tėvo meilės pareiškimai bei sudraudimai lietuviškąja kalba besudaro tikslai nuotrūpą jo 24 val. patirties bėgyje. Gi tame gyvenimo laikotarpyje vaikas myli tai, kas jam kasdieniška, žinoma, prie ko jis pripranta. Be abejo, jis priklauso visiškai nuo tėvo ir motinos savo gyvy-

binių reikalų patenkinime. Jis dėl to į juos kreipiasi jų pačių kalba, lietuviškas žodis palieka tampriai susijęs su pirmaisiais jojo išgyvenimais: jam maloniais ar nemaloniais pagal savųjų namų atmosferą. Bet ir to jaunučio vaiko kasdienybė nėra vien jojo santykiai su tėvais. Neduok Dieve, jei taip ir būtų. Kada gi jis išmoktų įsijungti į bendrąjį kaimynystės ir vėliau mokyklos grupės santykiavimą? Taigi, vos pradėjęs kalbėti ir savo triratuku ant šaligatvio bevažinėdamas, jis patenka į svetimos kalbos ir svetimų papročių sankryžą.

Sąryšyje su šiuo jauno vaiko palenkimu aplinkai verta prisiminti teoretinį principą, kurs reguliuoja vaiko aplinkos sąveiką. Kūdikis ateina į šį pasaulį gamtos paruoštas pasinaudoti oru ir maistu. Jam stinga tik fizinio pajėgumo save apsirūpinti. Kiti gyvūnai ir aukštesnieji gyvuliai užgema daug stipresni fiziniai, dėl to ir nepriklausomesni nuo jų tėvų, palyginus su kūdikiu. Socialine prasme vaikas yra visiškai priklausomas nuo tėvų. Jojo fizinis bejėgiškumas ir jojo biologiniai reikalavimai (maisto, patogumo...) yra didysis variklis aplinkos tyrimui, jos pažinimui ir josios saviesiems reikalams palenkimui. Tėvai, pirmoje eilėje, visi kiti asmens ir daiktai, kurie patenkina kūdikio ir jauno vaiko biologinius reikalavimus, tampa tarsi jojo esmine dalimi. Vaikas tokiu būdu asimiliuoja netiesioginiai, bet asociacijų keliu savo aplinką padarydamas savosios asbenybės neatskiriama dalimi. Dėl tos priežasties mažo kūdikio gyvenime pakeitimas rankos maitinime, pakeitimas namo, net atėmimas nusidėvėjusios lėlės, iššaukia vaikuose baimės ir nusivylimo reakciją. Fizinis tėvo ir motinos artimumas, toji minėta tėvų kalbos asociacija, lietuviški

valgiai, rūbai, dekoracijos yra lengva perteikti vaikui ir net padaryti tai jam esmine būtinybe.

Todėl niekas nedrįs ginčyti kad priešmokyklinio amžiaus metai yra dėkingiausi gimtosios kalbos, maldos ir papročių išmokymui. Deja, tas pats faktas jau tampa rūpesčiu tėvo ir motinos širdims: o vaikutis greit turės išeiti į pasaulį, jis turės eiti į vaikų darželį, į mokyklą. Ar valia jį atrubežiuoti kaip svetimtautį ir siųsti į aplinką, kuri juk ir taip jaunam vaikui jau yra didelis bandymas? Ir kaip jis ją priims, į ją įsijungs, jei nuo jos yra atskirtas kalbos ir dar kitokių papročių barjeru? Nė vienas iš vaikus mylinčių tėvų nedrįs savo vaiko atrubežiuoti nuo svetimų įtakų taip, kad šis turėtų jaustis "svetimtaučiu" jo neišvengiamų kaimynų tarpe.

Ši pastaroji pastaba tarnauja įžanginiu žodžiu mokyklinio amžiaus vaiko psichinių išgyvenimų analizei. Vaikas tarp septynerių ir devynerių metų, o mergaitės net ilgiau, myli savo mokytoją ir savo mokyklą, kokio ji bebūtų ir kur ji bebūtų. Jis nori ir savo tėvus įjungti į savo mokytojos ir svetimos kalbos adoraciją. Mokytoja užima motinos vietą esminių sąvokų formavime. Vaikas prieš tai gal mokėjo skaičiuoti, bet skaičiaus sąvoką jis susidarys tik mokyklos suolo. Gal jis mokėjo atskaityti valandas ant laikrodžio, bet suvokimas laiko tiek kosmine tiek istorine prasme ir vėl tik mokykloje tebus išvystytas. Šios sąvokos liksis baze vėlesniam jojo galvojimui. Prie to prisideda svetima kraštotyra, svetimų papročių interpretacija. Pertraukų metu vaiko mokyklos patirtis persilieja į žaidimą su vienmečiais svetimtaučiais. Mokyklinio amžiaus metu vaiko jausmų ir jausmai yra persunkti tuo, kas nelietuviška. Tuo tarpu, vaikas nėra

pasiekęs kritiško galvojimo. Jo galvojimas gal nebėra tiek daiktiškas, kiek priešmokyklinio amžiaus vaiko, bet jis vis tiktai tebegyvena dabartimi: jį apsupanti aplinka, mokytojo autoritetas ir jo draugai yra jojo formuotojai.

Po poros metų vaikas jau savarankiškiau mąsto. Jis ieško informacijos savarankiškai. Deja, ir šiuo metu jis yra įkvėptas populiariosios vaikų literatūros, komikų ir televizijos bei kino teatrų. Amžiaus ir teoretinio sugebėjimo galvoti atžvilgiu vaikas jau galėtų susivokti duomenyse ir apie Lietuvos geografiją ir josios istoriją bei politinį savo tėvų žemės likimą. Deja, jo sekimas herojų ir idealizavimas riteriškumo bruožų daug artimesnis vakarų nuotykių ieškotojams, negu Lietuvos istorijos didvyriams arba nežinomiems kariams, nes jis bendras jaunimui, su kuriuo jis bendrauja.

Priešmokyklinio amžiaus vaikas yra juslių vergas, o mokyklinio amžiaus socialinio grupės jausmo persunktas mokinukas yra mylėtojas to, kas pasiekama, kas prieš jo akis ir kas realu; paauglys pradeda svajoti apie ateitį. Dabarties pasidaro arba našta, arba bent kažkas, kas reikalauja pataisos. Palaipsniui kritiškumas, o kartais net ir perdėtas pesimizmas, persunkia jaunas sielas. Šiuo metu, ne tiek Lietuvos praeitis, ne tiek dabarties kankiniai savojoje tautoje, kiek bendras humanistinis jausmas, ilgesys tokio krašto ir tokių žmonių, kur daugiau laiko buvo skirta romantikai, kur daugiau yra pagarbos svajonei, gali pagauti jaunuolio sąmonę ir širdį.

Dabarties mokykla tremtyje turėtų remtis psichinėmis kūdikio, vaiko ir paauglio savybėmis. Tik vaikų prigimties atsiklausus, galima bus su-

daryti atitinkamesnis metotas vaikų mokymui. Nėra prasmės smerkti tėvus dėl to, kad jie leidžia šiems išmokti ir kalbėti svetima kalba. Net ir motinai namie esant, ir tai neišvengiama, kad vaikas neišmoktų svetimos kalbos. Jis pagaliau turi jos anksčiau ar vėliau išmokti. Žinojimas kelių kalbų yra pozityvi savybė. Mokyklinio amžiaus vaikui lietuviškoji kultūra gali būti perduota su tautosaka. Vaikas myli pasakas ir jų godžiai klauso. Jis geriau tegu klauso lietuviškojo folkloro negu čionykščių autorių, kurių fantazija vaikų literatūroje nėra, pagaliau, taip jau ir pranaši. Kalbant apie vaiko lietuviškos kalbos meilę, reikia pasakyti, kad jis turi kalbėti ne tik namuose, bet turėtų turėti progos pasirodyti viešumoje, parengimų metu vaidiniuose. Šiuo gyvenimo laikotarpiu vaikas veržiasi į sceną, nesvarbu kur ir kuria kalba. Jam nėra sunku išmokti roles ir eilėraščius, ir kiekvienas mielai deklamuoja. Lietuviškosios organizacijos ir šeštadieninės mokyklos, prisitaikydamos prie šio vaikiškos prigimties reikalavimo, galėtų duoti daugiau programų šia dinamiška linkme.

○ kaip su formaliniu vaiko lietuviškosios kalbos mokymu?

Sąryšyje su šia problema reikia pagvildinti sumodernėjusio lietuvių, kaip ir visų kitų vakariečių, pažiūrą į darbą. Mūsų tautiečiai, kurie sunkiais keliais veržėsi į mokslą ir į kultūrą, dabar tiesiog dreba, kad vaikas nepersidirbtų. Šiojo žemyno filosofija yra hedonistinė: mažinti darbo vandas ir pastangas, dirbti dėl gero atlyginimo ir patogaus įsikūrimo. Visas švietimas dėl to yra technologinis. Jaunimas suvokia mokslą tik kaip priemonę pinigui, bet ne kaip kūrybinį savęs išreiškimą. Humani-

tariniams idealams, kaip ir altruizmui, nėra vietos. Pradžios mokyklos vaikas anksčiau visai buvo sulaukomas nuo darbo po pamokų, dabar šiek tiek pasimokyta iš nebemokančių deramai rašyti nei skaityti ir reikalaujama kiek daugiau pastangų. Bet, palyginus su tuo, kiek vaikas gali, reikalaujama labai mažai. Gabesnieji vaikai privalomo mokslo įstaigose visi yra supakti į vieną grupę, nežiūrint, kad jų sugebėjimų lygis yra labai įvairus. Svarbu, kad vaikas turėtų su kuo žaisti, bet nesvarbu, kad jis neturi jokio paskatinimo nei reikalo dirbti. Ir lietuvių vaikai yra toje pat aplinkoje, o gana dažnai jie neturi ko veikti klasėje. Pirmieji, kurie atvažiavo iš tremties, buvo dar geri mokiniai, nors ir nemokėjo kalbos. Dabar gi jie pradeda sekti srovę ir prisiderinti prie vidurkio. Bežaisdami ir jie priprato žiūrėti į gyvenimą kaip į "good time" programą. Kam gi čia vargti? Kai šitokioje atmosferoje jie praleidžia pirmuosius ir neurofiziniai plastiškuosius metus, aukštesniųjų mokyklų programa jau pasirodo per daug sunki, aukštesniosios kultūros siekimas pernelyg ilga metų eilė. Tad išsiskinėjama iš pastangų ir dairomasi tik greitų technišκών pasiruošimo kursų ir darbo dėl pinigų, o ne dėl kultūros ar tiesos siekimo.

Patekę į tokią atmosferą, didelė dalis lietuvių negali įsivaizduoti, kada ir net dėl ko jie turi verstis savo vaiką mokytis lietuviškai. Jei jie suprastų, kad mokyklos darbas jam nėra sunkus, jei, turėdami abejonę, kad gal iš tikro jų vaikui jįsai yra persunkus, patikrintų vaiko gabumus ir reikalautų iš jo to, ką jis gali, lietuvių kalbos mokymas atsistotų kitose plotmėse. Jei jau mūsų sengalvėlės Lietuvoje išmokė mūsų tėvus

Dail. Juozas Kaminskas

rusų dominacijos laikais skaityti ir perdavė meilę knygai prie ratelio, tai šių dienų tremtinė motina moka daug daugiau. Ji tikrai gali išmokyti savo vaikus skaityti, rašyti, skaičiuoti ir melstis lietuviškai namuose. Užtektų tikrai dviejų, trijų pusvalandžių savaitėje. Tik reguliariai, rimtai, kaip pridera paties mokomojo dalyko rimtumui. Tarp septynerių ir aštuonerių metų kiekvienas lietuvių vaikas gali išmokti savo gimtosios kalbos rašytinių pradmenų, kaip jįsai išmoksta muzikos ar kitos svetimos kalbos, kur yra mokomas. Reguliarus kelių pusvalandžių darbas ramioje namų atmosferoje bus daug naudingesnis pačiam teoretiniam mokymuisi negu šeštadieninės mokyklos mokytojo pastangos. Nesvarbu, ko mokomasi, dažna praktika yra atsakingas mokomojo dalyko asimiliacijos veiksnys, o ne vienkartinis savaitėje, tegu ir labai metodiškas, to dalyko išaiškinimas. Šeštadieninė mokykla gali duoti tikrai met-

menis. Šeštadieninės mokyklos esminis uždavinys tegali būti tėvų pastangų koordinacija, o vaikams davimas progos susitikti ir pabendrauti; duoti jiems galimybę išijausti lietuviškos bendruomenės narius. Socialinis bendravimas vaikystės amžiuje yra didesnis akstinas būti lietuviu negu pats priklausymas šeimai, ypač kai kalba eina apie berniukus.

Šitoks dalyko suvokimas, ir tai svarbiausia iš paties mokymosi proceso deramo supratimo, be abejo, uždeda našta ant tėvų pečių. Tėvai linkę artimai bendrauti su priešmokyklinio amžiaus vaikais; bet kai jie paauga, kažkaip nesąmoningai nuo tėvų pradeda nutolti. Žaislais ir žaidimais vaiko namie neišlaikysi. Nors ir gera taisyklė kai kada pažaisti su vaikais, bet jie mieliau žaidžia savo tarpe, o su tėvais jie turėtų išmokti rimtai žiūrėti į pareigą, pamilti darbą. Ir lietuvių kalbos priešmokykliniame amžiuje vaikas išmoksta neformaliai, patenkindamas savuosius reikalus kalbos naudojimu. Motina ir tėvas turėtų atsimentinti, kad kalbos ir pareigų mokymas turi būti rimtai atliktas pagal aiškią dienotvarkę.

Kai jauni "vyrukai", dvylikos ir daugiau metų, pradeda jaustis, kad jie viską žino ir kad šeima tikrai nebegali jų kontroliuoti, tada vaiko lietuviškos kalbos mokymas pasistūmėja kitokia linkme, palyginus su aukščiau minėta. Pagaliau, gerai lietuviškai nusiteikusiose šeimose šio meto sulaukę vaikai jau žino lietuvių gramatikos pagrindus ir laisvai lietuviškai skaito. Taigi, organizacijos, stovyklos, iškylos turi užimti formalinį mokymą. Paskaitos, diskusijos su šokia tokia pasiruošimo preliudija duoda įkvėpimo arba tampa motyvu lektūrai. Mokytojo ir organizacijos vadovo pareiga šiuo laikotarpiu

yra jo mokėjimas įsijungti į jaunuolių tarpą, suteikiant jiems laisvės ir vadovaujant daugiau savo asmens patrauklumu, kaip disciplinos griežtumu. Studijų rateliai privačiuose namuose ir pasilinksminimų valandėlės tarp paauglių lietuviškoje aplinkoje, jei tai nenukrypsta vien į pasišokimą bet įjungia dainas, žaidimus ir scenos veikalėlių paruošimą, gali sudominti ir išlaikyti augantį jaunimą lietuviškosios kultūros atmosferoje. Šių pastarųjų programos punktų neįgyvendinus, ir šeštadieninės mokyklos bei vaikystės metuose atsiekti vaisiai ilgai neneš rezultatų.

Teoretiškai vertinant būdus prieiti prie vaiko ir jį išlaikyti lietuvybei, tenka svarstyti bendrieji asmenybės ugdymo principai. Pirmasis genetiniu atžvilgiu yra fizinis elementas. Kadangi vaikas priklauso visame kame nuo tėvų, jis kalbos išmoksta, gyvendamas savo kasdienybėje. Vėliau reikia tai, ką vaikas nesąmoningai išmoko, padaryti įpročiu ir įsąmoninti jį kaip lietuvi, kad tai yra jo kasdieninė pareiga. Paauglio ir jaunuolio sieloje lietuviškumas tampa jau abstrakti kultūrinė vertybė. Šitokia ji tampa, be abejo, tik tokiais atvejais, jei tėvų buvo daryta žygių vertinti tai, kas lietuviška, ir atsiskirti daugelio dalykų dėl lietuviškos savo ir savo vaikų kasdieniniame gyvenime. Tada jaunas žmogus, įpratęs statyti pirmoje eilėje, kas nelengva, būtinai suras laiko ir noro gyventi lietuviu.

Fizinė aplinka yra prieš mus, hedonistinė pasaulėžiūra yra prieš tai, kas reikalauja aukos ir kas neduoda skubių finansinių ar kitokių apčiuopiamų rezultatų. Lietuvis jei jis nori išlaikyti savo tėvų kultūrinį palikimą, turi, kaip tas žydas, tikėti, kad tai yra didžiausia vertybė, kad tai Aukščiau-

JAUNIMO PASLAPTYS

AR MUDVIEM ŽIEDUOTIS?

Gerbiamas Redaktoriau,

Turiu problemą. Aš katalikė, o jis protestantas. Jau bus metai, kai draugaujame. Jis man labai patinka, o aš jam, atrodo, dar labiau. Norėtume pagaliau susižieduoti. Jo tėvai būtų patenkinti, bet mano nelabai. Ir tėtis ir mama vis atkalbinėja, sako, kad nebūsiu laiminga. Bet aš pažįstu ne vieną šeimą, kur tėvai ne tos pačios tikybos, o gyvena laimingai. Juk meilė viską nugalai. Manau, kad mudu turėsime pakankamai tolerancijos ir mokėsime pagerbti vienas kito tikybą. Kalbinau aš jį, kad taptų kataliku, bet labai užsispyręs — nenori ir gana. Patarkite, kas daryti: žieduotis ar ne?

Atsakymo laukianti *Živilė*

Mieļoji Živile,

Jau esame keletą kartų šiuo klausimu rašę ir visuomet pasisakę prieš mišrias vedybas. Katalikų Bažnyčios mokslas čia yra labai aiškus. Štai ką sako 1060 kanonas: "Bažnyčia visur

siojo jam uždėta pareiga ir duota garbė; kad dėl to jis negali pateisinti savęs nei savo vaikų laiko neturėjimu ar net nuovargiu. Svetur tautybę galima išlaikyti, tiktai giliai tikint tautine paskirtimi ir tautinių vertybių kultūriniu prakilnumu.

kuo griežčiausiai draudžia priimti moterystę dviems krikštytiems asmenims, kurių vienas yra katalikas, o kitas priklausys eretiškai arba schizmatiškai sektai; o jeigu dar yra pavojus prarasti tikėjimą katalikiškajai pusei arba vaikams, tai tokios jungtuvės taip pat ir dieviškuoju įstatymu yra draudžiamos."

Toliau, kituose kanonuose yra aiškinama, kad, esant svarbiai priežastčiai, Bažnyčia gali duoti leidimą mišrioms vedyboms, tačiau nekatalikiškoji pusė turi raštu pasižadėti, kad nesistengs į savo tikėjimą pakeipti katalikiškosios pusės ir visus vaikus auklės katalikų tikėjime. Katalikiškoji pusė turi protingai rūpintis nekatalikiškosios pusės atsivertimu. Tokios vedybos turi būti atliekamos pas katalikų kunigą. Nei prieš vedybas nei po vedybų negalima eiti atlikti religinių ceremonijų pas nekatalikiškosios tikybos dvasiškį.

Mišrios vedybos, gavus dispensą ir viską atlikus pagal Bažnyčios reikalavimus, yra pilnai galiojančios ir suteikiančios Moterystės sakramentą. Tačiau mišrių vedybų bažnytinės ceremonijos turi būti paprastesnės ir atliktos ne Mišių metu. Bažnyčia, drausdama išorines iškilmes, nori lyg parodyti, jog ji nesidžiaugia mišrios šeimos sukūrimu, nes iš ilgos praktikos žino, kad tokios šeimos dažniau-

J. Kaminskas

Vėjo malūnas

siai būna nelaimingos, jose tikėjimas arba atsistoja į labai nereikšmingą vietą arba visiškai pranyksta. Bažnyčia nori visokiais būdais savo narius nuo mišrių vedybų atgrasinti, nes jai rūpi ne tik žemiškoji, bet ypatingai amžinoji jų laimė.

Neseniai teko skaityti straipsnį viename nekatalikiškame amerikiečių žurnale, kur labai griežtai buvo pasisakyta prieš mišrias vedybas. Ten buvo paduota įvairių statistikų, rodančių, kad mišriose šeimose pasitaiko tris kartus daugiau skyrybų negu to paties tikėjimo šeimose. Neretai tokiose šeimose abudu nariai arba bent vienas nustoja praktikuoti bet kokią religiją. Net protestantiškų organizacijų paruoštos statistikos sako, kad katalikiškose šeimose 92 procentai vaikų yra praktikuoją katalikai; protestantiškose šeimose 68 procentai vaikų yra praktikuoją protestantai; o mišriose šeimose tik 34 procentai vaikų praktikuoja vieną ar kitą religiją. Todėl, to žurnalo teigimu, ir katalikų, ir protestantų, ir žydų

dvasiškiai savo nariams pataria vengti mišrių vedybų. Kai kurių autoritetų nuomone, artimiausiu laiku protestantai išleisį labai griežtus nuostatus mišrių vedybų atžvilgiu.

Šių laikų šeimose netrūksta visokių smulkmenų, skiriančių vienas nuo kito jos narius, todėl bent religija turėtų jungti. Beaugančio vaiko sieloje yra padaroma skaudi žaizda, kai tėvelis ar mamytė drauge su juo nesimeldžia, neina į bažnyčią, nepriima drauge su juo komunijos. Tokiais jautriais gyvenimo momentais visa šeima turėtų būti vieninga. Nė didžiausia tolerancija čia nieko nepadės. Jeigu tėvas ar motina nepraktikuos vaiko religijos, bet ją tik toleruos, bus vaikui labai skaudu ir labai neigiamai atsilieps į jo auklėjimą. Yra visiškai beprasmis pasakymas, kad šeimoje meilė viską nugali. Jeigu toji meilė nebus religijos kursoma, jeigu ji nebus palaikoma bendros maldos ir bendros religinės praktikos, bematant ji užges.

Tad ir Tau, mieloji Živile, patarčiau negalvoti apie sužieduotuves, bet abiem gražiai susitarti ir tą vedybų siekiančią draugystę nutraukti. Tu susirasi kataliką, jisai — protestantę, ir abudu būsite laimingi. Būtų labai neprotinga galvoti, kad visi vyresnieji, visi auklėtojai, visų tikybų dvasiškiai, kurie kalba iš ilgametės praktikos, klysta, drausdami mišrias vedybas. Jeigu pasitaiko viena kita mišri šeima, atrodanti laiminga, tai yra tik retos išimtyš. Manyti, kad ir judviejų šeima priklausys šioms retoms išimtimis, būtų perdaug rizikinga.

Mišrių vedybų problemos dažniausiai kyla iš neatsargumo ir lengvapėdiškumo. Pradedama draugauti su kitos tikybės asmeniu, rimčiau nepagalvojus, kur toji draugystė gali

nuvesti. Pradedama rūpintis ir galvoti tik tada, kai draugystė būna įsiliepsnojus ir kai ją nutraukti jau nebūna lengva. Kai kurie rimti auklėtojai pataria jau pradžios mokykloje vaikams pradėti aiškinti mišrių vedybų pavojus. Reikia stengtis jiems giliai įspausti mintį, kad yra savaimė suprantamas dalykas, jog katalikas turi vesti tik katalikę, lietuvis — lietuvaite.

Ir šeima ir bažnyčia turėtų rūpintis, kad jaunimas turėtų pakankamai progų praleisti laiką tose organizacijose ir tuose klubuose, kur susirenka tik tos pačios tikybos ir tos pačios tautybės berniukai ir mergaitės. Toki klubai turėtų būti steigiami prie parapijų, kad jaunimas nebūtų priverstas eiti ieškoti pramogų kitur, kur maišosi įvairios tikybos ir tautybės.

Jaunimas turėtų parodyti taip pat daugiau rimtumo ir subrendimo šioje srityje. Kartais lietuvaite, užpykusi ant kokio nors lietuvių berniuko, tyčia lyg iš keršto pradeda draugauti su svetimtaučiais. Bet nesupranta, kad tokiu būdu ji keršija tik sau. Kartais berniukas ar mergaitė pradeda draugauti su kitų tautybių jaunu tik dėl to, kad nori parodyti savo stiprumą tikėjime. Tokiu draugavimu lyg nori visiems pasakyti: štai kaip aš moku ir savo tikėjimą gerbti ir kitus toleruoti — su visais draugauju, ir nieko man nekenkia! Mūsų atsakymas būtų toks: kol tikrai su visais draugauji — gerai, bet reikia labai daug atsargumo ir apdairumo, kad nepradėtum draugauti tik su vienu, nes tada tikrai kenks.

Redaktorius

Leonardas Aleksiejūnas*

Medelio Ašara

*Mes lankstēm su smagia jėga
Medelį, siausdami po mišką.
Ir buvom priblokšti staiga:
Pratrūko jo žievė pilka,
Ir ašara skaidri ištryško...*

*Žiūrėdamas į ją, jaučiau,
Kad ašaros ir man pabiro.
Širdis pradėjo plakt karščiau,
Aplink aš nieko nemačiau —
Vien ašarą medelio tyrą.*

*Ir jaudinantys, ir mieli
Man tie atsiminimai gaudūs.
Jei ne ši ašara gaili,
Savam gyvenimo kely,
Gal būt, ir žmones būčiau skriaudęs.*

* Šio eilėraščio autorius šiais metais yra baigęs gimnaziją Lietuvoje.

A. Gražiūnas

NEPASAULĖŽIŪRINĖ POLITIKA

“Laiškų Lietuviams” š. m. Nr. 5 A. Tamošaitis, S. J., savo straipsnyje “Nepasaulėžiūrinė politika ir Bažnyčios pulsas” palietė įdomų klausimą — Bažnyčios, anot autoriaus išsireiškimo, pulsą nemažai diskutuojamos nepasaulėžiūrinės politikos klausimu. Tačiau, dalykui pilniau nušviesti, prie straipsnyje pareikštų minčių pravartu padaryti keletą pastabų.

Totalistinė ir demokratinė valstybė

Aptardamas pasaulėžiūrinę ir nepasaulėžiūrinę politiką, straipsnio autorius pasaulėžiūrinės politikos pavyzdžiu nurodo Ispanijos politiką, o nepasaulėžiūrinės — JAV. Čia yra kaip tik pagrindinis autorius neapsižiūrėjimas. Tarp Ispanijos ir JAV skirtumas ne tas, kad jų vienos politika yra pasaulėžiūrinė, o kitos nepasaulėžiūrinė, bet kad viena yra totalistinė valstybė, o antroji — demokratinė. Pražiūrėjęs šį skirtumą, autorius totalistinei ir demokratinėi politikai prisega dar niekieno ligi šiol nevertotus pasaulėžiūrinės ir nepasaulėžiūrinės politikos vardus. Iš tikro totalistinė politika tokia yra ne todėl, kad ji pasaulėžiūrinė, bet dėl valstybės valdymo būdo, kur vyriausybė savo žinion yra paėmusi viską, nežiūrėdama, ar tai yra pasaulėžiūriniai ar nepasaulėžiūriniai

dalykai. O pasaulėžiūrinė politika visai nereiškia, kad ji išskirtinai globoja kokią religiją ar šiaip pasaulėžiūrinius įsitikinimus, juos platina ir padaro net tokius įsitikinimus valstybiniais. Pasaulėžiūrinė politika reiškia tik tai, kad krašto politinis autoritetas, sprendamas kurią nors politinę problemą, atsižvelgia į tam tikros pasaulėžiūros tuo klausimu reikalingumą.

Dėl šios priežasties pirmiausia reikia aiškiai daryti skirtumą, apie kokią valstybę — totalistinę ar demokratinę — kalbama. Antra — tiksliai aptarti pasaulėžiūrinę ir nepasaulėžiūrinę politiką. Tik tuomet galima eiti prie problemos sprendimo.

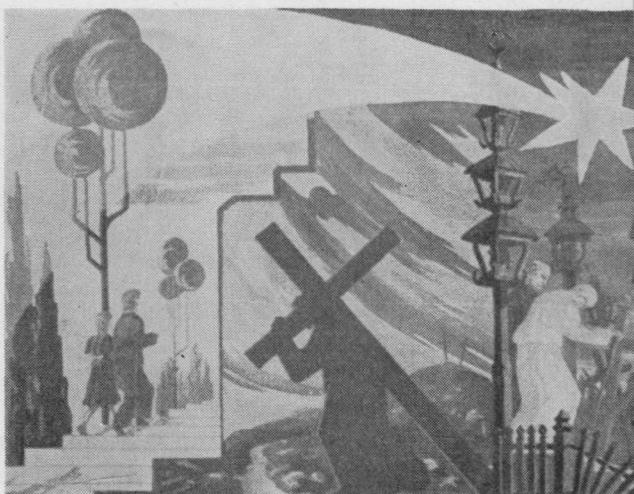
Demokratinės valstybės politika

Demokratinėj valstybėj — jei ji tokia yra ne tik iš vardo, bet ir faktiškai — negali būti tokios politikos, kuri “kurią nors religiją — arba apskritai pasaulėžiūrinius įsitikinimus — išskiria iš kitų, ypatingai globodama, remdama, net įrašydama į savo konstituciją, kaip valstybinę, oficialią. Kitokio tikėjimo arba pažiūrų asmenims duodama daug mažesnė laisvė reikštis arba neduodama jokios”. Tai yra tik totalistinės politikos kelias. Demokratinė politika tokia negali būti dėl paprastos prie-

žasties, kad demokratinė valstybė nesuima į savo rankas visko. Jos galios ir uždaviniai yra apriboti tam tikru gyvenimo plotu.

Visus žmogaus reikalus galima suvesti į šias grupes: 1. grynai asmeninius, 2. religinius, 3. ekonominius, 4. biologinius, 5. kultūrinius, 6. auklėjimo. Pirmosios dvi grupės iš kitų išsiskiria, tuo, kad šių reikalų srity asmuo nepriklauso nuo visuomenės, kai tuo tarpu antruosius gali patenkinti tik visuomenė ir su visuomenės pagalba. Dėl to demokratinė valstybė tos dvi grupės išskiriamos iš valstybės veiklos ploto ir paliekamos asmeniui. Grynai asmeninių (vesti ar pasilikti viengungiu, rinktis vieną ar kitą profesiją, gyventi čia ar keltis kitur, reikšti kokias pažiūras ar nuo bet kurių pareiškimų susilaikyti ir t.t.) ir religinių (tikėti ar netikėti, priklausyti religinei bendruomenei ar nepriklausyti ir t. t.) reikalų išskyrimas iš valstybės galios ribų politinėje literatūroje yra žinoma žmogaus teisių deklaracijos ar konstitucinių laisvių vardu.

Tuo būdu valstybei liekia tik likusios keturios reikalų grupės. Tačiau ir jos ne visame plote. Šalia valstybės yra ir kitų prigimtosios ir net antgamtinės tvarkos bendruomenių — šeima, vietos bendruomenė, profesija, Bažnyčia ir kit. — kurios turi savų teisių ir kurioms tam tikram plote priklauso tų reikalų tvarkymas. Pvz., tėvai turi teisę savo vaikus auklėti, Bažnyčia mokyti tikinčiuosius tikėjimo dalykų ir t.t. Tad demokratinė valstybei nėra net priėjimo prie grynai asmeninių, asmens pasaulėžiūrinių įsitikinimų, šeimos ar bažnytinių dalykų. Ji jiems gali turėti tik kokios netiesioginės įtakos, neatsižvelgiant, ar jos politika yra pasaulėžiūrinė, ar nepasaulėžiūrinė.

J. Kaminskas

Gyvenimo prasmė

Pasaulėžiūra demokratinės valstybės politikoje

Minėti dalykai rodo, jog demokratinė valstybė veikia žymiai siauresniam plote, kaip totalistinė. Tačiau — kaip ji tuos klausimus sprendžia? Ar jai reikia pasaulėžiūrinių principų šiame darbe, ar gali be jų išsiversti?

Pasisakantieji už nepasaulėžiūrinę politiką teigia, jog pasaulėžiūros pagalba esanti visai nereikalinga išspręsti tokiems klausimams, kaip, pvz., ar remti grūdų, ar gyvulių ūkį, — ir tariasi problemą išsprendę. Bet toli gražu tai dar nėra jos išsprendimas. Norint prieiti pagrįsto sprendimo, reikia pasižiūrėti ne į kurią vieną, bet į visas problemas, kurias valstybė turi išspręsti, tvarkydama jai tenkančius reikalus. Jai tenka ne tik spręsti pasirinkimą tarp grūdų ir gyvulių ūkio. Čia turime reikalo su ekonomine, sveikatos, kultūros, švietimo, socialine, demografinė, saugu-

J. Kaminskis

Ruduo

mo, tautinių mažumų ir eilės kitų sričių politika. O jose iškyla daugybė sudėtingų problemų. Ekonominėje srity tuojau pat iškyla nuosavybė ir jos teisių bei pareigų klausimas. Socialinė — darbo ir darbininko, vartotojo ir gamintojo, teisės ir pareigos. Krašte yra, pvz., gyventojų perteklius. Kaip šią problemą spręsti? Patogiausia valstybei gal būtų griebtis gimimų reguliavimo. Tačiau ar tai leistina? Ir tokių problemų yra ilgiausia eilė.

Koks kriterijus joms spręsti? Valstybės tikslas — bendroji gerovė. Tačiau kas iš tikro ji yra, kas ją sudaro? Į šį klausimą atsakyti negali jokia empyrinė patirtis. Kas gera ir kas bloga, nėra politinio atsakymo, tėra tik pasaulėžiūrinis. Todėl, pvz., klausimui, ar gali būti vykdoma ūkio nacionalizacija, atsakymą tegali duoti pažiūros į nuosavybę, kurios yra pasaulėžiūrinės ir negali būti išvestos iš praktinės patirties. Politika yra tik mokslas ir menas, kaip išvengti tai,

kas bloga, ir pasiekti tai, kas gera. Tačiau, kas gera ir kas bloga, jai turi pasakyti kokia nors filosofija. Ir tai yra priežastis, kodėl politika ir demokratinėje valstybėje neišvengiamai turi remtis pasaulėžiūra. Tačiau tokia pasaulėžiūrinė politika nėra iš tolo nepanaši į tą, kuri imasi kurią religiją ar šiaip pasaulėžiūrą išskirtinai globoti, remti ir platinti, o kitų įsitikinimų piliečius varžyti ar persekioti. Demokratinė politika jokios religijos, kaip ir bedievybės platinimo ar rėmimo, nesiima. Tai ne jos veiklos sritis. Ji, tik jai priklausančius dalykus spręsdama, vadovaujasi vienu ar kitais pasaulėžiūriniais kriterijais, nes kito kelio tam reikalui nėra.

Tariamai pavyzdžiai

Į tai, žinoma, galima laukti atsakymo, jog teigimas, kad ir demokratinė politika turi remtis pasaulėžiūra, esąs nepagrįstas, nes esą kraštų, kurių politika kaip tik esanti nepasaulėžiūrinė. Kaip pavyzdys paprastai rodoma JAV. Tačiau ar taip yra? Tiesa, kad JAV — kaip ir kituose kraštuose — atskiri politikai nekartą veikia tik betarpiškos praktinės naudoms siekdami ir nesižvalgydami į jokių pasaulėžiūrinius kriterijus. Tačiau paskiro politiko elgesys ir krašto politika apskritai yra ne tas pats. Vienas pagrindinių JAV politikos principų Nepriklausomybės Deklaracijoje suformuluotas taip: "We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness". Kiekvienas sutiks, kad tai aiškiai pasaulėžiūrinė tezė. Pamašų dėsnų, kurie padėti JAV politikos pagrindam, yra ir dau-

giau. Oficialus JAV devizas, paskelbtas įstatymo keliu, — "In God We Trust", priesaikoj vėliavai kalbama, jog JAV yra "nation under God" ir t. t. Pilno Bažnyčios nuo valstybės atskyrimo nėra: Konstitucija tik draudžia kurią religiją padaryti oficiale krašto religija. Tačiau kariuomenėj ir kitur yra valstybės išlaikomi kapeionai, kongrese posėdžiai pradeda mi malda, pradedant nuo paties krašto prezidento, vartojama religinė priesaika ir t. t. Kartais krašto politikos pasaulėžiūriškumo pabrėžimas čia eina taip toli, jog kitur sukeltų net nusistebėjimą. Prezidentas čia nekartą paskelbia, pvz., maldos savaites. Ir tai jis daro, veikdamas kaip valstybės galva. Įsivaizduokim, kad tai savo laiku Lietuvoje būtų padaręs A. Stulginskis. Kiti būtų pakėlę baisų erzėlį, kad prezidentas pradėjęs eiti vyskupo ar klebono pareigas. O JAV visų tai priimama, kaip normalus ir suprantamas dalykas. Todėl ir JAV politinių pagrindų tyrinėtojai konstatuoja, kad juos sudaro ne kas kita, kaip Dekalogas ir Evangelija. Turint tai prieš akis, negalima suprasti, kodėl JAV politiką norima laikyti nepasaulėžiūrine. Kažkas, nesusipažinęs su dalyku, tai pasakė, o kiti dabar tai kartoja, visai nepasirūpindami pažiūrėti, ar tai tiesa. Aišku, jog tasai politikos pasaulėžiūriškumas čia kitaip pasireiškia, kaip kitur, nes čia gyventojai susiskirstę į daugybę konfesinių bendruomenių. Tačiau tai dalyko esmės nekeičia. Skirtumas tėra tas, kad čia atsiremiamma ne į vieną kurią, bet į vadinamą pluralistinę Bažnyčią. Tačiau tai nėra išskirtinai JAV bruožas. Tas pats yra ir kitur, kur veikia tarpkonfesinės pasaulėžiūrinės partijos, pvz., Vakarų Vokietijoje, kur CDU yra susitelkę katalikai ir protestantai.

DVASIOS RAMYBĖ

Svarbiausias veiksnys mūsų gyvenime yra dvasios ramybė. Visiškai nieko daugiau pasaulyje nėra, kas būtų taip svarbu. Niekas gyvenime taip nėra reikalinga, kaip dvasios ramybė, bet atrodo, kad žmonės mažiausiai tuo rūpinasi. Jie siekia visu kitų dvasinių ir materialinių gėrybių, tačiau, jeigu jie ir viską pasiektų, o dvasios ramybės neturėtų, jie būtų vargšai. Jeigu kas ateitų pas jus, vienoje rankoje laikydamas bilijoną dolerių, kitoje dvasios ramybę, ir jūs pasirinktumėte bilijoną dolerių, jūs būtumėte neišmintingiausi žmonės pasaulyje.

Dvasios ramybė savyje turi viską. Jeigu jūs ją turite, visiškai nesvarbu, kur jūs esate ir kokiose aplinkybėse gyvenate — jūs būsite laimingi. Net jeigu jūs išoriniai kentėtumėte, turėdami dvasios ramybę, jūs nesigrauztumėte ir jūsų rūpestis greit praeitų. Dvasios ramybė, be abejo, yra didžiausia Dievo dovana. Prašykite jos, ir visa kita bus jums suteikta. "Ramybė teesie su jumis", pasakė Kristus, primindamas, kad tai yra didžiausia dovana, kurią Jis mums paliko.

Spinduliuok džiaugsmu, ir padėsi kiekvienam sutiktajam. Puoselėk džiaugsmą ir skleisk jį, nes džiaugsmas negali būti nepastebimas. Puoselėk humorą. Ižiūrėk kiekviename ivykyje juokingąją pusę. Visada ją rasi, ir tai tau kiekviename atvejuje padės. Pasijuok iš savęs bent kartą prieš dešimtą valandą kiekvieną rytą. Jei neturi laiko maldai ir susikaupimui, surasi daug laiko ligai ir nepasisekimui.

Dr. E. Fox

Minėto straipsnio autorius gana gausiomis citatomis bando paremti savo pažiūrą, jog ir Bažnyčia pasisako — ar bent turi tendencijos pasisakyti — už nepasaulėžiūrinę politiką. Tačiau reikia pastebėti, jog tos citatos nieko neįrodo.

Pirmiausia todėl, kad nė vienoje jų nėra net užuominos apie nepasaulėžiūrinę politiką ir pagrindinį šios problemos dalyką — sprendžiant politinius klausimus, ar turi būti vadovaujama pasaulėžiūriniais principais, ar ne. Pradžioj suplakęs demokratine politiką su nepasaulėžiūrine, jis ir citatas pateikia, iš kurių daugumos matyti, kad jų autoriai kalba, kaip tam tikri klausimai demokratinėj santvarkoj turi būti sprendžiami. Tose citatose nėra net jokių duomenų, kad jų autoriai nepasaulėžiūrinės politikos klausimą bent galvoj turėjo.

Antra — kad tokiu metodu klausimas negali būti sprendžiamas. Pešiojimas sakinių iš raštų, kurių autoriai nagrinėjamojo klausimo visai nesvarsto ir greičiausiai nė galvoj nėra turėję, yra tuščias darbas. Kaip gi galima kokio klausimo sprendime remtis tuo, kuris to klausimo visai nėra svarstęs? Kita — iš tokio rašto be konteksto citata gali sukelti net visai priešingą mintį, negu autorius turėjo. Visi dar galime prisiminti, kaip prieš kelerius metus JAV vienos bylos metu buvo pacituoti, nesakant šaltinio, žodžiai, kuriuos išklausiusieji palaikė kokio socialistų veikėjo pasisakymu, o pasirodė, jog tai popiežiaus enciklikos žodžiai. Pagaliau tokio metodo vertę ryškiai parodo ir vysk. P. Bučio atvejis. Straipsnio autorius jį rodo kaip pasisakiusį už nepasaulėžiūrinę politiką. O tuo tarpu visi žinome, kad jis buvo kaip tik

faktiškasis Liet. Krikščionių Demokratų programos autorius ir ligi pat savo mirties liko įsitikinęs krikščionis demokratas. Bandymą jį paversti nepasaulėžiūrinės politikos skelbėju iš tikro net negalima suderinti su jam priderančia pagarba.

Bažnyčios poziciją keliamu klausimu tegalima išsiaiškinti kitu keliu. Pirmiausia — reikia griebtis ne kokios citatos ar atskiro fakto, bet pažiūrėti į Bažnyčios mokslą valstybės klausimu visoj jo apimty. Atskiras ir nuo visų aplinkybių atsietas faktas dar nieko nepaaiškina. Juk kalbamo straipsnio autorius su lygiu pasisekimu galėjo ir įrodinėti, jog Bažnyčia siekia, kad katalikybė būtų skelbiama oficialia valstybine religija, nes ne taip seniai Šv. Sosto sudarytam su Ispanija konkordate nustatyta, jog katalikų tikyba yra valstybinė krašto religija. Tik iš viso, ką Bažnyčia valstybės klausimu moko, galima matyti, kokia politika pagal Bažnyčios mintį turi būti. Čia visą tą mokslą peržvelgti neįmanoma. Tačiau reikia konstatuoti vieną: Bažnyčia nurodo, kokia valstybinė santvarka yra krikščioniška, ir katalikus įpareigoja valstybinėj veikloj — kuri yra ne kas kita, kaip politinė veikla — tos doktrinos laikytis. Kadangi ta doktrina nėra nei ekonominė, nei kokia kitokia, o pasaulėžiūrinė, negali būti kitokia kaip pasaulėžiūrinė ir pagal ją vedama politika.

Antra — klausimą svarstant, tegalima remtis tais, kurie svarstomu klausimu yra tiesiogiai pasisakę ir objektyviai išdėsto mums rūpimą — šiuo atveju Bažnyčios — doktriną. Todėl reikia kreiptis ne į visai kitu klausimu rašiusius, bet tokius autorius, kaip pasaulinio garso sociologą G. Gundlach, S. J., daugelyj veikalų pagrindinai katalikų doktriną valsty-

bės klausimu nagrinėjusi, O. Schilling, baigiantį leisti trijų tomų veikalą katalikų socialinės etikos klausimu, E. Welty, OP, ar kitus panašius.

Pagaliau gali atsitikti, jog nė tai minčių išsiskyrimo nepašalins. Kartais žmogui kokia apriorinė mintis taip įsikala į galvą, kad ir kažin ką beskaitydamas, randa tai, ko jis nori. Net Šv. Raštą beskaitydami, ne vienas surado ten tai, ko jame nėra, ir prikūrė visokių sektų. Tuomet yra dar kelias — jeigu mes priimame Bažnyčios autoritetą ir mums rūpi ne kas kita, tik koks yra tuo klausimu Bažnyčios mokslas, vietoj ginčijęsi, galime kreiptis į atitinkamą Bažnyčios instituciją, ir sužinosime, ko norime. Tuomet kiekvienas, kuris yra nuoširdus katalikas, jei jis klydo, galės džiaugtis, kad iš klaidos yra išvauduotas ir žino, kurį kelią rinktis.

Redakcijos prierasas. Kaip T. A. Tamošaičio, S. J., taip ir p. A. Gražiūno straipsnius įdėjome tik dėl to, kad skaitytojai pamatytų, jog yra įvairių nuomonių šiuo klausimu. Redakcija negina nei vienos nei kitos nuomonės. Tačiau mums atrodo, kad p. Gražiūnas nevisai suprato pagrindinę T. Tamošaičio mintį. Manome, kad pats T. Tamošaitis kada nors atsakys.

Pasaulinė Paroda 1958

Ateinančiais metais yra ruošiamą Bruselyje milžiniška pasaulinė paroda, kurioje dalyvaus 48 valstybės. Tai bus 31-ji pasaulinė paroda. Pirmoji šios rūšies paroda įvyko 1851 m. Londone. Ją apėmė apie šeši milijonai žmonių. Po tokio pasisekimo ir kitos Europos valstybės vėliau ruošė pasaulines parodas. Ateinančių metų parodą, manoma, aplankys apie 35 milijonai žmonių.

Parodos rengėjai 1954 m. išleido raštą, kuriame paaiškinamas parodos tiks-

las. Ten sakoma, kad mūsų laikais susidariusi spraga tarp milžiniško technikos progreso ir bendro žmogaus išsivystymo. Reikia suderinti technikos ir aukštesniųjų žmogaus vertybių išsivystymą. Žmogus turi apsigalvoti apie savo vietą pasaulio pažangoje ir prisiminti žmogiškasias vertybes.

Kitas parodos tikslas — tarptautinis bendradarbiavimas. Tautos nėra atskiros nepriklausomos salos, bet visos žmonijos gyvenimo dalyvės. Nei viena tauta, nei vienas kontinentas negali tik sau gyventi. Paroda nori iškelti tarptautinio bendradarbiavimo būtinumą visose srityse.

Belgija ruošiasi užimti didžiausią parodos dalį. Iš 200 parodai skirtų hektarų ji užims 45 hektarus. Pirmą kartą šioje parodoje dalyvaus ir UNO, UNESCO bei kiti europietiško formato organizmai. Bus dvi ypatingos tarptautinės sekcijos, skirtos mokslui ir menui.

Ir Bažnyčia nenori šioje parodoje atsilikti. Katalikų Bažnyčia yra skirta apie aštuoniolika tūkstančių kvadratinų metrų. Planai dalyvauti parodoje buvo pradėti 1954 m., o 1956 m. buvo šv. Tėvo patvirtinti. Pagrindinė plano mintis yra tokia: dabartinis žmogus vargsta ir ieško savo gyvenimo prasmės: žmogus gyvena viltimi, nes Dievas jį išaukštino ir padarė regimojo pasaulio karaliumi. Bus atvaizduotas Dievo ieškojimas paklydusio žmogaus. Bus iškelta Kristaus, Bažnyčios ir šventųjų įtaka tiek žmogaus išganymui, tiek mokslui ir kultūrai.

Parodos centre bus bažnyčia su 2.500 vietų. Žymūs mūsų laikų pamokslininkai bus pakviesti dalyvauti. Prie bažnyčios bus speciali koplyčia, kur bus nuolat laikomas švenč. Sakramentas. Parodoje atitinkama vieta yra rezervuota ir Vatikano valstybei. Todėl manome, kad tie, kurie turės galimybės ateinančiais metais aplankyti parodą, patenkins ne tik savo smalsumą, bet turės nemaža ir dvasinės naudos.

IŠ FILMŲ PASAULIO

Juozas Vaišnys, S. J.

DU UŽSIENIETIŠKI FILMAI

Čia norėtume paminėti porą užsienietiškų filmų, visiškai skirtingų savo žanru, bet turinčių ir šį tą bendra: **“Spell of Ireland”** ir **“The Gold of Naples”**. Pirmasis nori atvaizduoti Airijos gamtos grožį ir tautos papročius, o antrasis — kai kuriuos charakteringus neapoliečių gyvenimo bruožus. Gal būt, užsibrėžtas tikslas yra pasisekęs ir vienam ir kitam. Pirmasis spalvotas filmas yra tikrai gražus ir naudingas pamatyti, bet, pamatęs tą Airijos atvaizduotą gamtos grožį ir tautos papročius, pagalvoji, kad daugelyje kitų šalių yra daugiau ir gamtos grožio ir įdomesnių papročių. Antrasis filmas keturiais skirtingais bruožais sukuria gana tikslų Neapolio gyvenimo vaizdą. Šiame filme yra suburti geriausi italų aktoriai: Vittorio de Sica, Silvana Mangano, Sophia Loren ir komikas Toto. Kadangi filmas yra sudėtas iš keturių skirtingų, nieko tarp savęs bendra neturinčių vaizdėlių, tai ir šie keturi aktoriai turi maža progos pasireikšti, tačiau vis tiek kiekvienas jų puikiai parodo savo vaidybos pagrindinį charakterį.

“Legion of Decency” pirmąjį filmą rekomenduoja visiems, o antrame randa peiktinų dalykų kiekvienam žiūrovui. Nesigilinsime čia į smulkmenas, tik pastebėsime, kad vienu atveju abu filmai yra panašūs: abiejuose trupučiuką juokingai yra atvaizduota žmonių religija. Skirtumas yra tik tas, kad pirmame norėta atvaizduoti gilus airių religingumas, bet, deja, jis yra suplaktas su

liaudies prietarais. Antrajame režisierius De Sica norėjo atvaizduoti paviršutinišką, gilesnių šaknų neturintį neapoliečių liaudies religingumą, ir tai jam labai lengvai pavyko. Tikrai iš kelių tūkstančių filmų gal rasime tik kelis, kuriuose religija būtų rimtai, pozityviai ir kultūringai atvaizduota.

MEN IN WAR

Retai pasitaikęs filmas, kuriame nėra nė vienos moters. Pro žiūrovo akis praeina daug vyrų, kovojančių Korėjoje, bet visą veiksmą neša ant savo pečių tik du: Robert Ryan ir Aldo Ray. Juodu sukuria du įdomius charakterius: pirmasis — pastovų, protingą ir už savo kovos draugus atsakingą leitenantą, o antrasis — gabų, drasų ir gudrų, bet su priemonėmis maža besiskaitantį seržantą, kurio kiekviena paleista kulka kliudo kur nors slypintį priešą.

Filmas nespalvotas, nes jo tikslas ne grožis, o baurumas. Čia labai ryškiai atvaizduotas karo baisumas ir kario gyvenimo sunkumas. Paprastam žmogui šis gyvenimas gali atrodyti ir beprasmiškas ir kartais net trupučiuką ciniškas, bet jo prasmė paaiškės tada, kai atsimsi, kad kiekviena kovojanti grupė yra tik mažas didžiulės armijos ratukas. Kare žūsta šimtai ir tūkstančiai, kad išgelbėtų milijonus. Kartais karys juokiasi, kai reikėtų verkti, kartais atrodo, kad jis tyčiojasi iš šventų dalykų, bet tai yra tik noras užmiršti savo sunkią dalį, mirtį paversti žaidimu, juoktis pro ašaras.

REDAKCIJOS IR ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI

Pranešame visiems Gerbiamiesiems Bendradarbiams, kad medžiaga turi ateiti bent vienu mėnesiu anksčiau. Pvz., rugsėjo mėn. numeriui visa medžiaga turi pasiekti redakciją prieš rugpiūčio mėn. 1 dieną.

* * * * *

Labai nuoširdžiai prašome visus Gerbiamuosius Skaitytojus laiku atnaujinti prenumeratą, nelaukiant specialių raginimų. Vis atidėliojamas atsi-skaitymas su administracija mums labai apsunkina darbą.

* * * * *

Esame labai dėkingi visiems Skaitytojams, savo auka pa-rėmusiems "Laiškų Lietuviams" leidimą.

Po 10 dol. aukojo: V. Elvikytė (Chicago) ir P. Norkūnas (Philadelphia).

Po 3 dol. aukojo: V. Andriukaitis (Chicago), J. Daukaitė (Detroit), O. Pėžienė (Chicago), V. Šniolis (Cleveland), M. Daigis (Chicago), B. Galvanau-skas (Cleveland), S. Kalvaitis (E. Chicago).

Po 2 dol. aukojo: D. Norkaitytė, M. Krasauskas, N. Šumskienė, A. Pret-kelis, P. Macnorius, E. Jucevičius, P. Grumuldis, P. Balčiūnas, J. Bernotas (visi Chicago); M. Mikėnas (Omaha), kun. P. Geisčiūnas (Fromberg), J. Anužis (Toronto), V. Vegelis (Canada), A. Sabaliauskas (Euclid), A. Keblys (Montreal), J. O. Jusys (Worcester), G. Urbas (Scranton), L. Remeikienė (Canada), J. Bu-jauskas (Detroit), L. Murauskas (Toronto), K. Ališauskienė (Toronto), E. Bace-vičius (Cicero), M. Radzevičienė (Ansonia), A. Dobrovolskis (Toronto), M. Šim-kus (Baltimore), B. Grušaitis (Waterbury), A. Skarulis (Brooklyn), kun. A. Gle-veckas (Whitehall), kun. J. Gerulis (Schenectady), S. Petravičienė (Hartford), B. Balčiūnas (Strasburg), J. Smolskis (Toronto), E. Gugis (Canada), B. Vitkus (Brockton), J. Brunotas (S. Boston), J. Rastapkevičius (Canada), O. Stankū-naitė (Montreal), kun. A. Rubšys (San Diego), L. Senutienė (Brockton).

Po 1 dol. aukojo: J. Lieponis, A. Nevardauskas, M. Jakaitis, J. Tričys, J. W. Karalius, B. Taujenis, P. Stakauskas, J. Kripas, A. Malita, N. Grigaliūnie-nė, E. Žukauskas, L. Avižienis, S. Bacevičienė (visi Chicago); S. Aukštikalnis (Detroit), J. Jankauskienė (Boston), G. Baltrušaitis (Los Angeles), D. Kaspara-vičienė (Cicero), A. Keličius (Hamilton), J. Strazdas (Canada), J. Adomavi-čienė (S. Boston), G. Viskantienė (Detroit), E. Vaitkūnas (Canada), E. Zatep-linskienė (Los Angeles), J. Valiukas (Rochester), A. Viskantas (Montreal), S. Raudonis (Worcester), J. Skėma (Hamilton), M. Tarvydas (Hamilton), J. Pume-ris (Worcester), J. Pupininkas (Rochester), S. Kęsgaila (Montreal), V. Vaitke-vičius (Cicero), kun. K. Žvirblis, OP, (Jersey City), J. Moncevičius (Hartford), S. Čeponienė (Toronto), J. Kalainis (Canada), G. Repšys (Hamilton), S. Bak-šienė (Dorchester), S. Tamošiūnas (Hamilton), T. S. Naujokaitis (Pomona), V. Giedraitis (Cleveland), J. Pečkaitis (Baltimore), P. Kulvinskienė (Canada), E. Tutinas (Brooklyn), dr. F. Tarvydas (Edina), E. Šalnaitytė (Phila.), P. Baltakis (Pittsburgh), V. Maciejauskas (Clev.), T. Sakas (Rochester), A. Valinčius (New Britain), V. Kuzma (Canada), V. Stankus (Canada), J. Rauba (Grand Rapids), K. Valaitis (Phila.), E. Kutkienė (Detroit), V. Šalčiūnas (Phila.), V. Andrulionis (Canada), kun. F. Kireilis (Ilion), P. Pečkaitis (Worcester), P. Mockaitis (Downers Grove), L. Razgaitis (Toronto), A. Mažeika (Hammond), L. Baltūsis (Milwaukee), O. Antanaitis (Waterbury).

NAUJI ŽURNALAI

LITERATŪROS LANKAI, No. 7, neperiodinis poezijos, prozos ir kritikos žodis. Mes jį pavadintume naujų literatūros kelių ir naujų meno formų ieškojimo žurnalu. Vietomis yra visai įdomių posūkių į naujus kelius. Vietomis yra gal tik pačiam autoriui suprantamų pastangų. Yra eilėraščių be ritmo, be rimo ir be aiškios minties. Yra piešiniais atvaizduotų mįslių su atsakymais apačioje. Laikraščio reikalais rašyti: Kazys Bradūnas, 1127 Bayard St., Baltimore 23, Md.

LITUANUS, No. 1(10). Lietuvių Studentų Sąjungos anglų kalba leidžiamas žurnalas. Iš-eina keturis kartus į metus. Prenumeratos kaina 1 doleris. Redaguoja: P. V. Vygantas, A. Landsbergis, R. Šilbajoris, K. Skrupskelis ir G. Penikas. Adresas: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

MUZIKOS ŽINIOS, No. 1(158). Iš-eina kas trys mėnesiai. Leidžia A. L. R. K. Vargonininkų Sąjunga. Redaguoja Juozas Kreivėnas, 1602 S. 48th Ct., Cicero 50, Ill. Prenumeratos kaina 2 dol.

ATEITIS, No. 5. Redaguoja kun. Jonas Petrenas. Adresas: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N.Y. Prenumeratos kaina 5 dol.

"LAISKAI LIETUVIAMS" 5541 SOUTH PAULINA STREET • CHICAGO 36 • ILLINOIS • U. S. A.

